

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige Openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen
op 8 October 1955

DE ADVOKAAT

Rede uitgesproken door Mr Jozef HEINZ

De advocaat is een *noodzakelijk kwaad*.

Zo denken, misschien — en niet alleen — de Rechters. Want, sedert de Oudheid tot op deze dag, worden er ontelbare processen gevoerd, en... verloren.

Dat de advocaat noodzakelijk is, hoeft geen verder betoog. De duivel heeft zelfs de zijne, en nochtans is hij — bij uitstek — « l'esprit malin ».

Is het een gebrek aan goede smaak, in deze zaal, waar de « Lof der Hypocrisie » werd gehouden, niet kwaad, maar goed te spreken over de advocaat, of, — is het een hopeloos geval ?

Uzelf, moge het uitmaken. Doch weest zo vriendelijk uw vonnis uit te stellen, tot nà het pleidooi.

* * *

Merkwaardig is het feit, dat de mens met leedvermaak luistert naar de ontspannende muziek van spot en satire. Zij worden — samen met de vleierij — een honig die de zeden verzacht — alle drie con brio gehanteerd. Zij maken het leven dragelijk... Daarentegen, treft men zelden een gewillig oor, voor de lof van zijn gelijke.

Ik vraag me af, of niet een soort afgunst, de opvatting heeft verspreid, dat iemand niet vroeger moet opgehemeld worden, dan nà zijn dood. Chesterton heeft ergens geschreven : « Love is not blind, but bound ». Terecht, want — bij alle trouw — is de liefhebbende zeer klaar-ziende...

Hulde, vooral oprechte, is evenmin blind voor de kleine kanten, ook bij de grootsten. Zij wil niettemin, eer bewijzen wien ere toekomt, zij het dan een sterveling die nog leeft.

Eén van die uitverkoren stervelingen is hij, die zijn hart heeft verpand aan het edel beroep van advocaat.

Mij valt de taak te beurt hem aan U voor te stellen. Spijtig, dat wij het — zelf — moeten doen, maar, dat is de schuld van de anderen, die... er zolang mee gewacht hebben. Waarschijnlijk weten ze niet precies, wat

een advocaat is, en bovendien, « on n'est jamais mieux servi que par soi-même ».

* * *

Het is evenwel nuttig — en voor U aangenamer — eerste een korte oefening te houden, in auto-kritiek. Zij is in de mode.

Advokaten hebben schromelijke gebreken : zo wordt, sedert heuglijke tijden, in alle talen beweerd. Dat is — naar mijn bescheiden mening — laster en kwaadsprekerij. Maar ze zijn hardnekkig, en we zullen ze niet ontgaan. Gaarne doe ik U het genoegen, enkele — uit hun vele — ondeugden, hier van bondig commentaar te voorzien.

* * *

1. Daar is primordieel, *de geldzucht*.

Het *geld*, dat recht maakt wat krom is, speelt de hoofdrol in de advocatenpraktijk. Deze wordt doorgaans gehekelde als een onrechtmatige verrijking, een exploitatie in naam der Wet... Een greep uit de archieven van West-Europa, levert daarvan het bewijs, met alle middelen, getuigen inbegrepen.

a. *Sint Yvo*, patroonheilige der advocaten, bestudeerde te Parijs de rechtsgeleerdheid, en werd, bij zijn terugkeer naar Bretagne, tot advocaat aangesteld van Tréguier, zijn geboortestad.

« Hij pleitte gratis voor weduwen en wezen, en wist dikwijls door zijn raad vijanden te verzoenen, en af te doen zien van hun processen. Zijn wetskennis gebruikte hij, om armen en onwetenden bij te staan. De vermoeienis, door deze goede werken veroorzaakt, hadden hem zodanig uitgeput, dat hij stierf (1). »

Men schreef a.D. 1303, en spoedig vereerden de Middeleeuwen hem als een heilige.

Sanctus Yvo, Heilige Yvo, groot orakel
Advocatus et non latro, — Advokaat en geen dief —
res miranda populo. Dat is een mirakel
ora pro nobis, verdedig ons a.u.b.

b. Een Nederlands dichter, laat een advocaat optreden, die zeker wil spelen : « Ik ben een eerlijk man, en zoek U niet te raden tot kosten... neem gedult — processen kunnen schaden... Dies zijt gij aan mijn huis ter goeder uur gekomen; indien ge in mijn plaats een ander had genomen, hij zou u villen, want wie het pleitersambt bekleen (de goeden buiten) zijn geldwolen in 't gemeen. »

Goede waar, prijst zichzelf — is het juist of niet ?

c. Een Engelsman, doet het met humor, zoals in dit grafschrift, op twee broeders, die samen de praktijk uitoefenden :

*« Here lie the two brothers Benn,
Lawyers both, but honest men,
God does wonders now and then. »*

d. Een Duitser schrijft een grondig traktaat. « De Advokaten », — ik resumeer het bondig — ze zijn : in se : lui en onbekwaam; subsidiair : langdradig en duister, waardoor de Rechters, « de gal in beweging wordt gebracht »; in hoofdorde : er op uit, hun cliënten af te zetten.

De vrome man besluit met een gebed : Heer, behoed ons voor het ongeluk, advocaat te worden !

God echter, in zijn ondoorgrondelijke raadsbesluiten, heeft anders beschikt, want de jonge advokaten blijven aantreden, en steeds talrijker, uit de leden van het schone geslacht... Zult U de Heer er om prijzen ?

e. « L'Avocat Pathelin », een produkt van de Franse geest, is U bekend als beroemde klucht. Maître Pathelin, neemt niets — zichzelf inclusief — « au sérieux ». Zijn leuze is blijkbaar die van een zeer selekte Antwerpse club : « 't Heeft geen belang ! », natuurlijk, als men hem maar betaalt. De cliënten vinden hem, malgré tout, sympathiek : hij kan zo amusant zijn ! Of de wanhopige schuldeisers van de Meester niet kunnen lachen, is voor hun rekening. Applaus bij de toeschouwers, die er zich niks van aantrekken.

f. *Franz Schubert*... U hoort : de « Lieder », Ständchen, Hongaars Divertimento, de Onvoltooide Symphonie...

« L'admirable chez lui, c'est qu'il n'écrit qu'inspiré » zegt de Franse kritikus, André Coeuroy (3a). Weet dan dat deze beminlijke bohémien, niet wilde sterven, alvorens de toon te zetten, op een epos : « De Advokaten » (op. 74).

Van dit meesterwerk, kan ik U, in geweten, volgende strofen niet onthouden. Jammer, zonder de romantische muziek, maar ik pleit hier overmacht.

Twee advokaten en een vrouw (3b).

1° Advokaat :

« Mijn heer, ik kom mij af te vragen
Of dat de vrouw Sempronia
Alreeds d'expensen afbetaalde
Die zij aan mij neerleggen moet ? »

2° Advokaat :

« Nog heb ik niets van haar bekomen,
Doch zij komt heden tot bij mij;
dan zal zij ons niet meer ontkomen !
'k Bid U, wacht hier op haar, bij mij. »

1° Advokaat :

« D'expensen te salderen,
is der partijen, eerste plicht ! »

2° Advokaat :

« O Justitia praestantissima !
Nu drinken wij een glaasje wijn.
Doch stil, men klopt !
« Wie is 't ? Wie is 't ? »

Sempronia :

« Ik ben de vrouw Sempronia.
'k Kom van den buiten aan,

de reis deed ik te voet.

Ik moet wel spaarzaam zijn,
want 'k heb het ook eens geprobeerd,
en heb een wijl geprocedeerd. »

1° en 2° Advokaat :

« Mevrouw, wij suppliceren,
de nota te salderen. »

Sempronia :

« O, o, o, geduld, ik weet het wel
dat ik die schuld betalen moet !
Maar nog een inlichting, mijn'Heren,
vernam ik graag van U. »

1° en 2° Advokaat :

« Zeer wel, zeer wel,
doch dit colloquium,
heet bij ons een concilium,
en komt in 't expensarium. »

Sempronia :

« De suiker en kaffé,
de lam'ren en het vee,
vet, boter, meel en eiers,
Sosoglio en Tokayer,
en wat ik nog daarbij
aan huis heb afgeleverd...
Dat rekent men toch ook daarbij ? »

1° en 2° Advokaat :

« Neen... dat is het honorarium !
't hoort niet in 't expensarium.
Wij laten genen cent meer vallen... »

Allen in koor :

« O Justitia praestantissima !...
Van haar gezag, blijft niemand vrij... »

g. Nog twee anekdoten, om het beeld te omlijsten.
De eerste, uit de pruikentijd (4).

« Een attorney had een zoon, die ging trouwen. Als bruidschat gaf hij hem 500 pond, een hoop kleine zaken, een dik kanselarijproces en zijn vaderlijke zegen. Een paar jaar later, daagt zoonlief weer op, en vraagt — na de passende ontboezemingen — om nieuwe zaken. — En dat fameus proces, dat ik je gaf ? — Vader, ik heb het afgehandeld, tot grote vreugde van de cliënten, die niet wisten hoe mij te bedanken. — De oude man kreeg bijna een beroerte : « Domoor, dat proces was reeds 25 jaren in de familie, en wij hadden er nog ruim zolang van geleefd, had ik het niet in je lompe handen gegeven... Weg van hier ! Ik wil je niet meer zien; nooit zult ge een goed advocaat worden. »

De volgende anekdote stamt uit de Vlaamse Conferentie :

« En mijn proces, Meester, staat het er goed voor ? vroeg de boer, die meteen een frisse provisie bracht. — Ons proces is al half gewonnen, mijn vriend, ik ben er nu gerust in, antwoordde de knappe pleiter met een zalvende stem. Het was een optimist... »

De provisie — naar het gevleugelde woord van een der briljantste sterren onzer Balie — is als de keizerlijke garde : « elle ne se rend pas... ».

Al deze curiosa — met de talrijke varianten — zijn overbekend, en U kunt ze oppervlakkig of éézijdig noemen. Maar toch hebben ze iets bereikt — als een steeds herhaalde — averechtse-reklame, namelijk : dat de advocaat wordt doodgeverfd voor een vampier, die zijn slachtoffers uitzuigt tot de laatste penning. Een zekere wrevel is er van overgebleven, ten opzichte van de praktizerende jurist. Populair was de advocaat nooit, en dit verschijnsel volgt uit de aard zelf van zijn beroep (5). Sommigen nemen het hem zelfs kwalijk dat

zij hem nodig hadden, in delikate omstandigheden, gewoonlijk. Wie heeft weer gezegd: ondank na de weldaard, wordt haat voor de weldoener?

Keizer Augustus legde aan de orator een boete op, viermaal zo zwaar als het honorarium. Een dwaas edikt (U zult het met mij erkennen!) dat trouwens spoedig in onbruik geraakte: ik haast me, U dit uitdrukkelijk te bevestigen.

Toen hadden de cliënten veel gezond verstand, want zij oordeelden, dat een flink advocaat, onbetaalbaar was. Voor de advokatuur, een gouden tijd, «waar, volgens Tacitus, een Vibius Crispus, een Eprius Marcellus, 25 à 30 miljoen gulden verwierven» (6).

Ook de Renaissance toonde zich comprehensief: schatten werden opgestapeld aan klinkende dukaten, door de humanisten, w.o. «de advokaten kwamen, die wonderlijk genoeg, evenzeer in aanzien zijn geweest, als dat zij geld wisten te verdienen.»

Maar — ter waarschuwing aan allen, die gemakkelijk rijk willen worden — die tijd is lang voorbij! «Word rijk» is ook een programma, duidelijk omljnd — niet verboden door de wet, noch strijdig met de goede zeden. Doch de liefhebbers — het advies wordt pro deo verstrekt — doen beter het te beproeven in de handel, de nijverheid of de techniek. Zij zullen het — mits de nodige aanleg — veder brengen in de politiek, de sport, of andere spektakels. Bevraagt U bij een beheerder van vennootschappen, een kroegbaas of een zaakwaarnemer...

In de lastige praktijk van het Recht, ligt het nu anders. Inderdaad, de mensen vinden het normaal, allerlei prestaties te vergoeden — zeer billijk trouwens — als die van hun huisdokter b.v., al mompelen ze soms wel over een apothekersrekening. De tussenkomst van de geneesheer in de verpleging van het lichaam, dat blijvende verzorging vereist, eer het tot stof vergaat, is universeel, en lijkt natuurlijk. De tussenkomst van de advocaat schijnt meer toevallig, en hoezeer ook nodig, eerder kunstmatig. Zijn werk is niet zo tastbaar, want niet aan den lijve, maar des geestes (7).

Wat er ook van zij, raad en rechtsbijstand zouden liefst kosteloos moeten blijven, of zijn altijd te duur, meent het publiek, dat ze nochtans niet missen wil, noch kan derven, ter vrijwaring van have, goed, vrijheid en leven. Dat alles is kostbaar! Wij staan hier voor een psychologisch raadsel. Wie zal het oplossen voor het nageslacht?

* * *

Zwakheden of tekorten opsommen, die gewoon het «al zu menschliche» blootleggen, ware ondoenlijk en ligt buiten dit kader, omdat ze niet specifiek zijn. U hebt ze natuurlijk reeds ontmoet, in boek, toneel en film, tot uwe konfortabele verontwaardiging of verlustiging.

2. Daar is een tweede typisch verwijt, aan het adres der advokaten, ditmaal gericht op hun *verkeerde wel-sprekendheid*.

Indien de advokaten «enkel goed van den tongriem gesneden waren» zouden zij het mensdom niet ergeren. Maar de Meesters van het woord, die hun speeksel verkopen aan woekerprijzen, zijn het prototype geworden van behaagzieke praters, twistende schreeuw-ers, zodat (om Erasmus te citeren) «ieder hunner het gerust kan opnemen tegen twintig uitgezochte babbelaarsters» (8).

Wat ze ten gehore geven, ontaardt spoedig in flauwe onzin, ijdel gekibbel, haarklievende vitterij — kortom, in charlatanisme van het woord, waaruit niemand wijs geraakt en niets terecht komt.

Men moet ze indijken, zoniet ontketenen ze een

oratorische zondvloed, die alles dreigt onder te spoelen. Hun naam spreekt boekdelen. In onze oude Nederlandse Costuymen en Keuren, heten ze: «taelman, taellieden, voersprake, woordhouders...» (9) maar hun spreektijd is wettelijk geregeld — terwijl de Parijse onderwereld, de advocaat, zeer konkreet, noemt: «le bavard».

Pico della Mirandola kon zijn toehoorders boeien «de omni re scibili» (over al het kenbare), de advocaat — behept met een congenitale furie voor holle parade — draaft verder: «et de quibusdam aliis» (en over al de rest).

God is alwetend, de advocaat een onuitstaanbare betweter. Zover hebben zij het gebracht — de advokaten — dat zij het monopolie verkregen van «het laatste woord»: een voorrecht, waaraan ze niet laten tornen, in naam van de heilige rechten der verdediging. Men heeft me gezegd, dat deze vaste regel niet geldt tegenover hun vrouwen, althans naar de statistieken uitwijzen. Wij erkennen dit ridderlijk en buigen de knie voor het sterkere geslacht...

Ondertussen, worden de patiënten duizelig van de eindeloze palabers, met hun «dagvaardingen, comparities, commissies, informaties, voorgedingen, refertes, contradicties, rekestes, eisen, antwoorden, replieken, duplieken, triplieken, reskripten, wrakingen, excepties, recollaties, confrontaties, evokaties, libellen, apostillen, afwijzingen, vergunningen, renvooie, schorsingen, hernemingen, beroepen en verbrekingsen, betekeningen en uitvoeringen, die gezien, herzien, gelezen herlezen, besnuffeld en doorsnuffeld worden, tot ten slotte een wonderwezen is gebaard, met name, een vonnis getreden in kracht van gewijsde. «Zo wil het ons recht» lezen we reeds bij Rabelais, in zijn «Gargantua et Pantagruel» (10).

Het gebeurt, dat een Rechter zich onbevoegd verklaart (waarom niet?) — en alles moet overgedaan worden (voor een andere, die zich bevoegd acht ter zake). Of dat een Rechter, een geding weer verdaagt, en dan krijgen wij de tweeluik «van steeds uitstellende rechters en steeds rijker wordende advokaten» zoals Erasmus — meen ik — de rechtsbedeling van zijn tijd afschildert.

U weet het: er zijn processen met vijf tot tien advokaten, springlevend als vinnige vissen in het vliedende water. «Time is money» zeggen de Engelsers. Een eresaluut — en passant — aan het uithoudingsvermogen van de magistratuur.

Abraham à Santa Clara — beroemd volkspredikant uit de 17e eeuw — vergelijkt de advocaat met een salamander die leeft in het vuur en niet verteerd wordt door de vlammen (11). De advokaten werpen zich midden in de gloed van het krakeel — hoe heter, hoe beter — terwijl de anderen er in te niet gaan.

Zij pleiten over alles, — luid en lang — pro en contra met evenveel warmte, mits ze de armen kunnen zwaaien en de woordenvloed horen uit hun mond... Luistert naar de parabel van de gehuurde ezel. De huurder ondernam een reis — per ezel. Onderweg — het was middag en in de brandende zon — steeg hij af, en zette zich in de schaduw van zijn montuur. De eigenaar (die naast hem reed) betwistte hem dit recht, beweerend dat de man, wel de ezel, maar niet zijn schaduw had gehuurd. Hij eiste onmiddellijke voortzetting van de reis, of billijke vergoeding wegens meer-genot van schaduw. Er volgde ruzie en natuurlijk een proces. Aldus, kwam het brave dier terecht bij de advokaten, tot zijn groot onheil. Want de pleiters, konden beiden bewijzen — aan de hand der Oorkonden, Ordonnanciën en Privilegiën — dat hun cliënt gelijk had. En de Rechter? Na rijp beraad velde hij een vonnis: het beest — corpus litis — was oorzaak van al de last. Het werd door het volk gedood, omdat

ieder een stuk wilde hebben (12). Wat een ezel lijden kan!

Daarbij geeft hij nog een zedeles, die ik voor U laat volgen: «Het Gerecht is een machine. Eenmaal in gang gebracht, blijft het voortrollen uit eigen kracht (13). En zo — gebeuren er ongelukken ...

Soortgelijke exempelen geven te verstaan, dat de advokaat zelf — de betwistingen schept, of tenminste, opschroeft, door zijn spitsvondigheden en leugens. Ik heb eens gehoord: «Zonder advokaten, geen processen — zonder de vrouwen, weinig processen». Is dat waar? Advokaten en vrouwen zijn allebei rad van tong, maar wie is straffer in het liegen — om beterswil en zo verstandig dat de leugen een kunstwerk wordt? Toch zou ik van de advokaat niet durven beweren, wat Voltaire zegt van de vrouw (hij was een verstokte oude jonggezel en zelf een verwoede prater, geachte dames): «het is een menselijk wezen, dat zich aankleedt, babbelt, en zich uitkleedt». Wat is nu de waarheid?

De oude Egyptenaren aanzagen de welsprekendheid als een godin van dwaling en ongerechtigheid. En hielden zich daarom streng aan zuiver schriftelijke procedure (14).

Thomas More, eens groot-kanselier van Engeland, gaf ons een beeld van gelukkige mensen, nl. de bewoners zijner «*Utopia*»: (ik citeer) «Advokaten, die listig ... de wetten ontduiken bij ... hun processen, kennen ze niet ... Als men uit zichzelf spreekt en niet ... door een advokaat, kan de Rechter de zaak beter beoordelen en eenvoudige lieden beschermen tegen de machinaties der deskundigen ... Ieder kent de Wet. (want) de Utopiërs hebben maar weinig wetten» (15).

Wanneer U elders leest: «Het verkeer met de Overheid is soepel, en geen enkel ambtenaar is onbeleefd of onhebbelijk», dan beseft U meteen wat een schone droom het is, te leven in de Utopie. Overigens was St. Thomas Morus, een engels advokaat; wegens opnidelikt werd hij onthoofd op de morgen van de 6e juli 1535.

* * *

Tot zover dan, voor wat betreft de hoofdmotieven der kritiek — of, zo U verkiest, — de advokaat, gezien in de misvormende spiegels van de karikatuur. Nu deze laatste haar werk heeft gedaan, kan zij gevoegelijk gaan.

3. — Eer wij tot de hoofdzaak komen van ons beoog, — wens ik enkele beschouwingen te wijden aan een derde «prealabele» kwestie, in casu: *de Confraterniteit*.

«Ils ne mouraient pas tous, mais tous étaient frappés». — (La Fontaine, Fables, liv. 7, 1e f. 7e vers).

Er is een chronische kwaal die het advokatendom teistert, naar het oordeel van velen. Franse specialisten noemen haar: «la confraternité, une haine discrète et vigilante» (16). Doch moeten wij, hun diagnose aanvaarden? Nijd en afgunst — als liefde en haat — zijn menselijk gemeengoed, geen monopolie. Noch van kunstenaars of politiciers, burgers of militairen, vrienden en vrouwen, artsen en advokaten. Zij wortelen in het karakter: deze som van aanleg, opvoeding, lotgevallen, verstand en wil. En de verhouding van de componenten, geeft, voor elk individu, dan weer een andere formule.

Afgunst ontstaat in de regel tussen kategoriën van personen, waaronder rivaliteit mogelijk is, omdat ze, zijnde wat ze zijn, uiteraard in competitie moeten komen. M. a. w., de psychologie van de afgunst — wederkerig of niet — impliceert gelijkheid bij haar antago-

nisten, hetzij van geslacht of klasse, van beroep of bezigheid, van eigenschappen of verhoudingen.

Een minister van Justitie zal geen cipier benijden, noch een filmster normaal haar werkvrouw. Een bankier kan momenten hebben, waarop hij — even — met een zucht opziet naar de onbezorgde bedelaar, die door zijn chauffeur met slijkwater wordt besproeid ...

Wanneer men het over de jaloersheid heeft, denkt men — hoe komt dat? — aan de vrouwen: Das Ewig Weibliche zieht uns hinan! En ook aan de acteurs: in het leven spelen dikwijls komedianten de hoofdrol. En interessant wordt het voor ons, als we vaststellen, dat deze beide exponenten der jaloerie, affiniteiten vertonen met de advokaten.

«Les avocats, comme les jolies femmes, sont perpétuellement en scène», schrijft Eugène Raïga, in zijn essai: «L'Envie, son rôle social». En U kunt hem aanvullen, met een variante op het gezegde van Mme de Girardin: «On ne loue jamais bien un avocat, quand on en loue deux» (17). Dat zijn aforismen, en ze bevatten dus waarheid en verdrinking tegelijk.

Hoe is de werkelijkheid, gezien tegen deze achtergrond?

Elke dag ontmoeten de advokaten elkander, elke dag zien en horen zij elkaar aan het werk, elke dag vergelijken zij, de kollega en de mens (18). Kan het anders? — dat uit de wisselwerking van dit samenleven (sui generis)-banden worden gesmeed? Eigenaardige banden, want zij laten iedereen vrij. Noem het een paradoks, maar *dat* is de Confraterniteit — een kompleks van gevoelens en gedragingen, gans apart en zo rijk van inhoud — dat alles overkoepelt. De Balie is de grote familie, — met alle facetten van een natuurlijke solidariteit, — in wier schoot gij kunt beleven, wat b.v. tact is, of mild begrijpen, of hartelijkheid, of wederzijdse steun. Dat is éniġ! Onwillekeurig denkt men aan de vriendschap door een advokaat, met name Cicero, omschreven: «Samen hetzelfde willen, samen hetzelfde niet willen».

Diezelfde werkelijkheid kan ook — anders — worden belicht, en wat ziet U dan? Er zijn «de grote advokaten»: zij winnen al hun processen, en allen wil ze hebben. Er zijn de advokaten «van formaat»: de gereputeerde civilist, penalist en raadsman der handelswereld — met hun staf medewerkers. Er zijn de schare alleenstaanden, de vlijtigen, en de minder bezigen. In één woord: de prominenten, de met name bekenden, en de figuranten.

Stellig, er is de licht- en de schaduwzijde; enerzijds geluk en faam — anderzijds, onkans en isolement. En voor allen, komt ebbe, na de vloed.

Wedijver om uit te blinken, strijd om door te breken of zich te handhaven, gezonde ambitie ... is dat alles niet normaal. Behalve voor vrijwillige slachtoffers of eeuwig ontevreden.

Originelen treft men overal — en meer bij een beroep gekenmerkt door individualisme, dan elders. Pretentie of kleingeestigheid komen praktisch niet voor — naar het schijnt — vermits de advokaten — per definitie — verstandige lieden zijn. Of zou ik mij vergissen? U gelieve dit te aanvaarden, — zij het dan onder voorbehoud van inventaris ...

Gewis niet ieder is begaafd of geroepen om te staan bij de voorsten. Niet ieder doet mee, in de wedloop van het arrivisme. Velerlei factoren werken gunstig of ongunstig voor een carrière. Talent is ongelijkmatig verdeeld — en succes, veronderstelt noeste arbeid ongetwijfeld, maar ook de glimlach der grillige fortuin, ene — overigens schone — vrouw ...

Alsdan, krijgen naijver en afgunst hun beste kansen, en bij kleine naturen, spelen zij geen fraaie rol.

* * *

Ziet de magere «avocat sans cause» die op de trap der Gerechtszaal de grote Meester na-tuurt, beladen met zijn akten, breed lachend stappend in de zwierige toga ... Merkt de triomferende en de droeve blik ... Ontdekt de plooi der lippen, die — gesloten — alles zeggen...

De psychologische visie en het artistiek genie hebben de kracht en de bewogenheid van het beleefd moment, tijdloos vastgelegd. Er is ter wereld niets, placht de kunstenaar te zeggen, dat meer fascinerend werkt, dan de mond van een advocaat, in aktie.

«De mens staat de mens het naaste. Ons bewustzijn openbaart zich als een aandacht voor het leven. En onze aandacht voor het leven, concentreert zich steeds in een aandacht voor de mens. En dit spitst zich, in een aandacht voor het menselijk gelaat» (19).

Aldus de fijnzinnige *Just Havelaar*.

Door de eeuwen, zijn het altijd, die «twee ogen, neus en mond» — met (naar mijn opvatting) die *handen* (zo welsprekend in een portret), welke gestalte verlenen aan iemand's persoonlijkheid.

Daumier — want zijn naam hebt ge reeds uitgesproken — is de schepper van het moderne advokentype. Het diepste wezen van deze menselijke figuur nam hij in zich op, en gaf het terug aan de wereld. Moge hij ons hier inleiden tot de kernvraag van deze rede:

Wat is de advocaat? (20)

Een jonge Dame, Gisèle Tournier, woont te Parijs bij haar oude tante, de weduwe Delétaz, en is de diskrete minnares van een officieel personnage. Zij verwacht een kind.

Op een morgen, wordt de rijke weduwe, midden een gestolden bloedplas gevonden, heerlijk togetakeld. Zij is reeds koud.

Gisèle Tournier — er was dikwijls ruzie, zij ging chic gekleed, er is de erfenis, wie anders zou het gedaan hebben? ... — wordt aangehouden, als vermoedelijke daderes van moord met voorbedachten rade.

Inspekteur Labrousse, bijgenaamd «De Afrikaan», neemt — met zijn twee helpers — het onderhoor, in handen. Na uren dramatische ondervraging, heeft de zwangere vrouw geen krachten meer, om te loochenen — en de heren sluiten hun proces-verbaal, op haar volledige bekentenissen, af (21). Daar ligt ze nu, de moordenares, ... opgesloten. Niemand bekommert zich verder over haar lot. Niemand?

Toch niet, want *nu* wordt een mens «bij-geroepen» — om haar te verdedigen. Zal hij de onschuldige redden?

Die mens, is de advocaat. Degene, die gij, zoals miljoenen vóór en ná U, «aanroept» in nood of gevaar, en bidt om rechtshulp: raad en bijstand. De advocaat is dan essentieel uw *verdediger*.

Talleyrand — men geraakt niet uitgepraat over zijn «bons mots», cynieke levenswandel, weergaloze soepelheid en superieure geest, is de prins der diplomaten, en zijn loopbaan — een uniek succes, zegt men om strijd — wordt door een tijdgenoot, als volgt samengevat:

«Courtisan du destin, il accompagnait le bonheur. Il servait les forts, il méprisait les maladroits, il abandonnait les malheureux.» (22).

Geen scherper contrast is denkbaar, met de sociale functie en het ideaal van de advocaat: te zijn «*verdediger*», van de zwakken tegen de sterken, van de verliezers tegen de overwinnaars, van de onhandigen, de geslagenen, de verdrukten, de onfortuinlijken, in

één woord; — van ook allen, die gefaald hebben, doch aanspraken behouden op rechtvaardigheid.

Verdediger, bovenal, van de onschuldigen tegen de schuldigen!

U kent de klassieke omschrijving van de advocaat: «verdediger van weduwen en wezen»: praegnanter kan het niet worden gezegd, en zo duidelijk-eenvoudig. Het is, de eretitel van het advokaatschap.

Zo zal het zijn, tot op de dag «wanneer niemand zijn recht zal moeten verdedigen, wijl niemand het zal krenken» (23). Maar dit brengt ons — vrees ik — tot aan de vooravond van... het Laatste Oordeel. Zover zijn we nog niet, en inmiddels hebben zovele mensen, een verdediger nodig...

De jonge advocaat, Philippe Bréval, aangeduid om Gisèle Tournier bij te staan, bezoekt haar in de gevangenis. Voor haar, het eerste contact met een niet vijandige buitenwereld. Hij spreekt haar moed in, om het pas geboren kind, vooral, en luistert aandachtig naar het relaas der feiten. Zijn intuïtie zegt hem: «die vrouw is niet schuldig». Hij neemt een brief in ontvangst bestemd voor de prominente vader, die geen teken van leven gaf, en behoudt het dokument — gesloten — in zijn bundel. Navolgende studie der elementen van de zaak, versterkt zijn overtuiging: «Mijn cliënte is onschuldig!» Ik moet haar uit het net der kwade praesumpties bevrijden!... Een afslovende onderneming...

Gisèle Tournier trekt, heftig en wanhopig, alle vroegere verklaringen in, en haar advocaat wijst met aandrang op de bedenkelijke wijze, waarop ze werden afgedwongen. Zij stuiten op de onderzoeksrechter, een ijzeren plichtmens, die niet afwijkt van zijn dossier. Na stormachtige incidenten wordt de advocaat afgescheept met zijn cliënte.

Het Hof van Assisen: een statige voorzitter, twee rechters, het Openbaar Ministerie, de *jury*.

Koele ondervraging van beklaagde: «Gij hebt bekend?». Verslag van de onderzoeksrechter: «Zij heeft alles bekend». Het Openbaar Ministerie: «Wij hebben hier de schuldige!». Meester, U hebt het woord!

«Mijne Heren!

» Gisèle Tournier, deze vrouw vol smarten, is totaal vreemd aan de gruwelijke roofmoord, gepleegd op haar weerloze tante; zo vreemd, als wij allen hier, in deze zaal... Daar ben ik zeker van. Geen enkel materieel feit, laat U toe, de stelling van de aanklacht als bewezen te erkennen. Moogt U, afgeperste bekentenissen, daarna voortdurend en hartstochtelijk herroepen, als voldoende grond aanvaarden, voor de uitspraak van uw geweten?... Indien gij twijfelt, moet gij vrijspreken... Durft U, de verantwoordelijkheid nemen, van een gerechtelijke dwaling? Ik waag het niet, er aan te denken in uw plaats, want de wroeging zou mij nooit loslaten... Deze jonge moeder — zij heeft het mij gezworen op het hoofd van haar kind — is onschuldig!»

De debatten zijn gesloten. Na lange beraadslaging, komen de Heren terug. Gisèle Tournier is schuldig bevonden, en wordt — met inachtneming van verzachtende omstandigheden — verwezen tot 15 jaren dwangarbeid.

Het doek is gevallen, maar niet voor de advocaat. Nu pas begint een nieuwe strijd, tot zijn cliënte vrij komt. Zal het toeval hem helpen?...

* * *

Formeel is het werkterrein van de advocaat, het onoverzienlijk gebied van het recht, in al zijn geledingen van tijd en ruimte. Mens en maatschappij, economie en techniek, oorlog en vrede, bouwen onverdroten voort

aan deze pyramide, ietwat afbrokkelend en toch gestadig uitgroeïend, zoals weleer de toren van Babel. Zo wil het de Beschaving. Duidelijk zal het U zijn, dat de advocaten moeten worden « vakkundigen », « wetters van het geldende recht », die aldus uitgerust, nog aan de hoogste eisen van het leven zullen trachten te voldoen ⁽²⁴⁾. Alle kwaliteiten zou een advocaat moeten bezitten — geen is te veel — van hart en geest, met ruim begrip voor alle problemen en een nobel karakter. Kortom, hij weze een *universeel* mens, die veel weet en alles begrijpt; een meester in mensenkennis ⁽²⁵⁾.

De *materie* inderdaad, die hij « bewerkt » is de menselijke substantie (men kan ze niet vastsnoren in een dwangbuis van kil formalisme); de mens en het gerecht der mensen.

De *mens*: Koning der Schepping, maar slaaf van « de betovering was het kwaad en de roes der lusten » (Boek der Wijsheid, 4, 12); de goede mens, maar bij tegenspoed, vlug uit het veld geslagen; de sterke, die zijn recht neemt en de zwakke, die er om moet vragen; de betrouwbare of die alleen eerlijk is binnen de grenzen der wet; de angstigen en de opstandigen; de schuldige mens en de onschuldige; de geboeide en de vrije mens.

Het Gerecht der mensen: De boom der kennis van dit gerecht, is een boom van groot verdriet, naar het woord van de dichteres.

Het is wisselvallig: Madame Chevalier, die vijf kogels afvuurde op haar man, een te galante minister, werd vóór een paar jaren vrijgesproken. De Engelse mannequin, miss Ruth Ellis, die haar ontrouwe minnaar, buiten een bar, neerschoot, beleefde het ogenblik waarop de Rechter, de « black cap » over zijn pruik legde, en de fatidieke woorden sprak: « You shall be taken from this Court to the place of execution... you shall be hanged by the neck until you are dead. May God have mercy on your soul ». Een paar maand geleden werd zij opgeknoot. En toch handelden beiden onder de drang ener macht, waaraan niemand kan weerstaan, de liefde, zij is sterker dan de dood...

Twee inbrekers: hun geval is gelijkaardig, maar toevallig verzonden naar een andere strafkamer: een scheidingsmuur of een dag verschil, en gene zal in de gevangenis beschimmelen, deze, onder probatie, vrijuit gaan.

Dat gerecht is willekeurig: Men is held of verrader, naargelang het jaartal of de afstand van enkele km. Wie gelijk had in 1940, heeft ongelijk in 1945, en, als hij dat overleeft, misschien weer gelijk in 1955 of 60. Op hetzelfde moment, dat iemand een gelegenheidswet — anticipatief — kon schenden, mocht hij zich — anticipatief — beroepen op de Keure van de Rechten van de Mens ⁽²⁶⁾. Met de omstandigheid dat de retro-actieve wet op de betrokkene werd toegepast, doodgewoon... Laat ons het beste verhoppen van de Mensen-rechten...

Alles is relatief, leerde prof. Einstein, en hij won de Nobelprijs...

Dat gerecht is feilbaar: Gisèle Tournier is reeds lang vergeten, en zit haar straf uit. Het kind is uitbesteed, de grote meneer wil zich niet compromitteren. Tot op een keer Mter Bréval, naar de gevangenis wordt geroepen, door een nieuwe cliënt, een zekere Marcel Leguêpe, een bruu. — « 't Is voor een klein geval, Meester, 'n onnozele diefstal! Ze hebben me destijds — gelukkig — niet gesnapt, in de zaak met die ouwe toverheks! » ... — « Eindelijk! » verzucht de advocaat, doch reeds bevangt een pijnlijk dilemma zijn gemoed. Het dwingend beroepsgeheim: hij mag niet spreken; de onschuldige: hij moet ze bevrijden! Er is maar één

uitkomst: de moordenaar doen bekennen. Na een hachelijke strijd van dagen en weken, is het zover dat de boef — die niet meent het nog lang te zullen trekken — bereid is de moord te bekennen, op de zitting.

De zaak Leguêpe!... een haastige voorzitter: « inbraak, feiten bekend, in orde ». Maar, mr. de voorzitter, roept de advocaat, die zenuwachtig zijn cliënt aanspoort. — « Meester, de Rechtbank kent het dossier! — « Mijn cliënt wenst een verklaring af te leggen! » — « Hebt gij nog iets te zeggen. » — Het antwoord is een stomp: n e e n. Vonnis: zes maanden, volgende zaak! De advocaat is buiten streek.

Twee dagen later, vindt men Leguêpe verhangen in zijn cel, er steekt een vuil briefje in een vestzak, waarop hij alles heeft gekrabbeld.

Missen is menselijk. In de kranten kon men lezen dat een Italiaan 30 jaar, een Amerikaan 12 jaar en een Fransman 7 jaar, onschuldig hadden vastgezeten. Edmond Picrd, een reus onder de juristen, drukte er op: de sociale orde is niet zozeer gebaat door het veroordelen van een delinkwent, dan door te beletten dat een onschuldige wordt gestraft ⁽²⁷⁾. Onder de kardinale deugden, vernoemt men de krachtadigheid en de voorzichtigheid: de advocaat moet onverpoosd vechten — en hij doet het — opdat deze laatste ten goede komen aan zijn cliënt.

* * *

Uit het voorgaande zal U reeds gebleken zijn, wat het advokaatschap inhoudt aan blijvende levenswaarden, boven alle wispelturigheid en onzekerheid van menselijke instellingen. We hebben geen tijd om alles te behandelen: hoe men advocaat wordt? — de deontologie van de advocaat — de advocaat van gisteren en nu — de vrouw als advocaat (is dat niet jammer, vooral om wille van de vrouwelijke gratie, die de advokatuur is komen sieren...) we kunnen enkel één of ander aspekt voor het voetlicht brengen. De keuze, die naar mijn opvatting het best is verantwoord, is deze van de hoofdzaak, het meest wezenlijke, het unum necessarium van het advokaat-zijn.

En dat is, mevrouwen, mijne heren, het volgende: *Wie de naam voet van advocaat*, wie als levenstaak heeft verkozen, de mens en het recht te dienen, *moet vrij blijven en onafhankelijk*. Daarin ligt juist — meen ik — het adellijk karakter van het beroep — een « nobile officium » — dat de eeuwen heeft getrotseerd. En daarmee is ten slotte ook alles gezegd, want daaruit vloeit al het overige.

* * *

Vrij en onafhankelijk.

Dat klinkt bijna als een gemeenplaats, maar het is niet gemakkelijk en nooit renderend.

De advocaat weet dat hij kwetsbaar is. Hij beroept zich niet op de zedelijke insolventie, die de onschendbaarheid in feite is. Hij verwierpt veilige compromissen, vóór uitzonderingsrechtbanken — en loopt het gevaar gelijk te hebben — *te vroeg* — tegen de massa. Hij durft, waar het eenvoudig plicht is, *niet-conformist* te zijn, in tijden van collectieve verdwazing. Ik weet het wel: non-conformisme is geen verdienste op zichzelf, en ik voel niets voor de non-conformisten après-coup, wier pose in een mondain salon, niet veel meer is, dan camoefflage van falende ethiek.

De advocaat weet dat *vrij zijn*, strijd betekent, maar hij zegt als Oranje: « Je maintiendrai », onafhankelijk tegenover zichzelf, de Rechters, de cliënt, en de macht.

a. Onafhankelijk tegenover zichzelf.

Krachtens de aard van zijn zending, moet hij in de verdediging van de hem toevertrouwde belangen, zichzelf en eigen opvattingen vergeten, om zich totaal te wijden aan de taak. Is het U niet opgevallen, dat de advocaat, in grote mate, een « geïsoleerde » is ?

b. Onafhankelijk tegenover de Rechters.

Artikel 38 van het keizerlijk dekreet van 14 december 1810, over de uitoefening van het beroep en de tucht aan de Balie, drukt de advocaten op het hart, passende eerbied in acht te nemen tegenover de magistraten (28).

De wetgever heeft niets aan het toeval overgelaten. Uiterlijke verzorging en houding worden met argwaan gadeslagen. Men kan nooit weten, met die advocaten. Reeds te voren (art. 6, besluit van 2 Ninôse, jaar XI) was opgelegd dat ze hun haardos lang en rond zouden dragen. En de kaalhoofden dan ? Ik veronderstel dat de magistraten dit euvel over het hoofd zagen, al kan het bij de betrokkenen, complexen hebben verwekt. Licht hier wellicht de verklaring van het feit, dat de Engelse advocaten trouw bleven aan de pruik ? Later, toen de snor in de mode kwam, werd dat mannelijke sieraad, als oneerbiedig en uitdagend afgekeurd. De baard daarentegen, werd meer dan geduld, hij imponeerde en wekte vertrouwen... Is dat nu nog het geval, weledele heren Rechters (29) ?

Betuigen de advocaten, spontaan, bijzondere waardering voor de Rechter, zijn uitnemende functie, zijn integriteit, zijn gaven en deugden, dan hebben zij daartoe geen voorschriften nodig. Want zij weten — beter dan wie ook — dat een goed Rechter, een weldaad is — en bovendien, arbeiden zij samen met hem, aan het scheppen van het levende Recht. Terloops weze hier opgemerkt, dat het initiatief dan meestal komt van de pleiters...

Maar eerbied, zo lezen we in de Kronieken, Handvesten, « Practyken » en latere verhandelingen onzer lage landen, in éénklank met wat elders werd geboekstaafd, is evenzeer verschuldigd aan de advocaat. Voert hij niet « de erenaam van Meester » ?, als natuurlijk gevolg der « edelheid » van de advokatuur ?

Van oudsher werd de advocaat voorgesteld als « ridder en strijder »; bij de Romeinen en in de Middeleeuwen stond hij « hoog in aanzien ». En ik citeer verder : « De Summa Aurea... somt de eerbewijzen op, die rechters (en anderen) aan de advocaat verschuldigd zijn... Met gepast geduld, moet de Rechter luisteren... zijn houding moet welwillend zijn, menselijk, nooit ruw; niet grimmig of krenkend. Groet hij de advocaat, dan geve hij daarbij blijk van eerbied. Hij schenke hem de eer, die aan de verhevenheid van het beroep — het « nobile officium » — toekomt... » (30). Dat is de leer, en de traditie der geslachten, lang vóór Napoleon verscheen.

De advocaten stellen het op prijs, dat één hunner een boek schreef : « Lof van de Magistraat, door een advocaat » (31). Wederkerig heeft een Rechter (bij mijn weten) nog niet de lof van de Advokaat, op rijm of in proza gezet. Maar dat is ook niet nodig. Want hier liet de algemene wet van de Compensatie zich niet onbetuigd. In Engeland immers, waar het Gerecht nog met het ontzag van vroeger wordt bejegend, worden de beste Rechters verkozen onder de beste advocaten, als bekroning ener schitterende carrière aan de « Bar ». En het wordt algemeen erkend, dat de Magistratuur aldaar op een hoog peil staat.

Advokaten en Rechters vindt U overigens broederlijk verenigd in allerlei spreken, die — zo wordt beweerd

— de wijsheid der volkeren vertolken. Zo hoorde en las ik dikwijls : « Alvorens iemand tot Rechter wordt aangesteld zou hij een stage in de gevangenis moeten doen » (32). Deze spreuk is internationaal, en wordt — naar believen — ook op de advocaten toegepast. Ofwel nog : « Indien de wetten konden spreken, zouden zij zich vooral beklagen over de advocaten », waarbij anderen, eerder aan de Rechters denken... Doch laten we dit terrein verlaten, het wordt te glibberig...

Advokaat of Rechter, elk heeft zijn functie in de Rechtsbedeling. De plaats van de advocaat is bij zijn cliënt, ten overstaan van de Rechtbank ?

Vrijmoedig. En de annalen van de advokatuur getuigen dat hij zijn man heeft gestaan, vrank of behoedzaam, volhardend steeds, en soms heldhaftig.

Eén voorbeeld.

De beeldschone *Beatrice Cenci*, (U uit het portret door Guido Reni bekend) werd met haar stiefmoeder Lucrezia en haar broeders Giacomo en Bernardo, beticht van moord op haar vader, een echt monster. Na een schandelijk onderzoek, ontbrak nog de bekentenis der beklagden. Er wordt overgegaan tot alle doelmatige folteringen, en we zien Beatrice en de anderen, beurtelings bekennen en daarna weer loochenen... Zij worden allen ter dood veroordeeld. Een advocaat wil alsdan de ongelukkigen, ter elfder ure, ter hulp snellen : hij wordt uitgescholden en cito presto vastgezet, eerst na een supplicie aan de Paus, weer losgelaten. Drie andere advocaten pogen tussen te komen; zij worden verjaagd, maar leggen niettemin hun memories van verdediging neer. Te vergeefs, want de executie was reed lang beslist van hogerhand. Lucrezia sterft ellendig; Bernardo kan aan de dood ontsnappen; Bernardo wordt wreedaardig ontzield. De fiere Beatrice, 22 jaar : het koele staal doorklieft haar zachten hals... het was op 11 september 1599... (33).

En weer vechten advocaten, niet meer voor het leven helaas, maar voor de eer der slachtoffers, tot zij eindelijk, na jaren, de herziening bekomen van het proces, en posthume rehabilitatie.

c. Onafhankelijk tegenover de cliënt.

De cliënt kan in volle vrijheid zijn advocaat kiezen. En deze blijft evenzeer vrij een zaak te aanvaarden of te weigeren, behoudens ambtelijke aanstelling. Dat is ons vertrekpunt, als algemene regel.

« De klant is koning », dat is het eerste gebod van de koopman. « Le client voilà l'ennemi ! », alzo sprak, niet Zarathustra, maar Charles Dumercy, een illustere figuur van de Antwerpse Balie.

Het is inderdaad dikwijls moeilijker met de cliënt « af te rekenen » dan met de tegenpartij.

Voor de cliënt bestaat alleen : *zijn* proces. De advocaat heeft maar één plicht : uitsluitend er mee bezig blijven. Succes is natuurlijk het gevolg der rechtvaardige zaak (het kon niet anders !) — verlies te wijten aan de onbekwame raadsman.

Hoe lastiger cliënt, des te slechter betaler. Ondankbaarheid ligt in de gewone orde der dingen.

Dat alles — en nog veel meer — ondervinden de pleiters sedert mensengeheugenis.

Onder de cliënten treft men « vogels van diverse pluimage » :

Er zijn er die het beter weten; of die menen dat zij hun advocaat moeten verschalken, in hun eigen belang; of die er op wijzen, dat de advocaat der tegenpartij een « gevaarlijke » is : opgepast !; of die vooral gesteld zijn op misbaar en incidenten, hetzij met de Rechtbank (hebt ge mijn advocaat gehoord, die durft het zeggen!) hetzij met de tegenstander (zoals die Franse boer :

«Meester, het proces kan me niks schelen. Ik vraag U, mijn gebuur de volle laag te geven. Op kosten hoeft U niet te zien.»).

Er is dat soort cliënten, die zich altijd en overal verongelikt voelt, of zij, die als Shylock, het pond vlees verlangen. Er is de «strikte» cliënt: hij doet me denken aan het woord van A. France: «Et il fut honnête, dès qu'il fut riche».

Er zijn de fanatiekers, die hun leven slijten met procederen; de geobsedeerden, vooral in zake erfenissen of uitvindigen; de excentrieken (zoals die gravin, met een miljoenenproces tegen Churchill, wegens plagiaat van haar geheim wapen, dat de overwinning verzekerde op Hitler. Ten einde raad, verwees de advocaat de edele dame, naar gekende specialisten in brevetten).

In één woord, de raadsman wordt geconfronteerd met het mogelijke, en al het onmogelijke of onwaarschijnlijke.

Er zijn bovenal, de *sympathieke* cliënten, die prompt het honorarium regelen en daarbij soms niet kunnen nalaten «merci» te zeggen... (Zoals die zware jongen: «Meester, ik dank U voor al de moeite. U hebt schitterend gepleit; ik wist niet dat ik «au fond» zo een brave kerel was!»).

De verstandige cliënten — en dat is de meerderheid, D. & H. gaan tot hun raadsman, en laten hem aan zijn arbeid. Het werk begint meestal, wanneer de cliënt is vertrokken, en de kortstondige, maar voor U kapitale uitslag, ligt aan het einde van een lange weg, die de advocaat alleen aflegde: van studie, navorsing, onderhandelungen, tot alle fasen van een moeizame procedure...

De cliënt — in beslag genomen door zijn dagelijkse zorgen — kan moeilijk zelf «iets te recht brengen» van de wetten, die alles willen regelen, hij kan natuurlijk «het recht niet meer overzien», laat staan «doorzien», noch minder aanwenden met doelmatigheid. Hij weet en beseft, dat een ander daartoe kan worden «aangeropen», de advocaat.

Maar de cliënten mogen nooit vergeten, dat deze mens wel hun vertrouwensman, hun raadsman is (wien zij veel opbiechten, niet alles), maar dat hij nooit hun handlangers kan zijn. Hij is geen mandataris, maar de vrije verdediger van hun rechten.

d) *Onafhankelijk tegenover de gevestigde machten.*

Wie gezag uitoefent, verwacht onderdanigheid. «Unconditional surrender» aan de oekazen der macht, is onmogelijk voor de advocaat. Zijn zending en zijn geweten, roepen hier: «Non possumus, dat mogen, dat kunnen wij niet!».

Voor hem gelden — in eerste orde — hogere imperatieven. Daarom is hij verdacht, van zelfstandigheid (de grootste zonde tegen de tijdgeest); daarom is hij wederspanning tegen alle misbruiken van een — op zichzelf ook — wettig gezag. Al moge hij de normale plichten aanvaarden van een goed burger, steeds ontwaart men, tussen de advocaat en de overheid, een onmiskenbare allergie.

Shakespeare's vers (Jul. Caesar, act. 1, sc. 2): «Hij denkt te veel; die mensen zijn gevaarlijk», vervoeft de uitspraak van Napoleon, die nochtans aan de wieg stond van de «Code Civil» («Mon code»), maar de advocaten niet kon luchten: «Je reçois un décret sur les avocats... J'aime mieux ne rien faire que de m'ôter les moyens de prendre des mesures contre ce tas de bayards. Je veux qu'on puisse couper la langue à un avocat qui s'en servirait contre le gouvernement.» (34).

De Franse keizer zegt — zeer drastisch — wat waar is: het ras der advocaten, is verfoeilijk in de ogen

van alle potentaten, of zij nu optreden als enkelingen, een grote raad, een praesidium, een partij, of een beperkte groep technieurs van de macht.

Waarom? Het antwoord is gegeven met zeven of acht letters. *Vrijheid!* — Liberty - Freiheit - Liberté - Libertad.

Geen ongebreidelde vrijheid, maar de vrijheid van de menselijke persoon. Vrijheid kan subjektief zijn: men kan zich vrij gevoelen achter de tralies, of tussen vier hoge muren. Vrijheid is trouwens een vlag, die verschillende ladingen dekt, U weet het.

De advocaat is *tegen* de vrijheid van de beati possidentes, om de bezitslozen arm te houden (daarom zegt hij, na Lacordaire: «Entre le faible et le fort, c'est la liberté qui opprime, et la loi qui affranchit»); hij is *tegen* de vrijheid van de overwinnaars om de ijzeren wet van het «Vae victis» bot te vieren (daarom houdt hij zijn plicht gestand van verdediger, in politieke processen, want hij erkent nimmer wraak of vergelding als gerechtigheid); hij is *tegen* de vrijheid van despoten om ten koste van bloed en tranen der levende generaties, te experimenteren aan het geluk van het toekomstig mensdom (daarom laat hij zich niet «gelijkschakelen» en wordt hij «uitgeschakeld»).

Zijn de advocaten, gevaarlijk. Misschien wel, voor het slecht geweten van degenen, die de feitelijke macht uitoefenen. Zij worden *echt* gevaarlijk, wanneer ze — ophoudend advocaat te zijn — de loop der geschiedenis willen bepalen.

De speling van het lot, heeft gewild, dat juist twee figuren — uit de advokatuur getreden — determinerend zijn geweest voor het moderne tijdsgewricht, de éne — in zijn aanloop — de andere, in zijn huidig stadium.

Maximilien Robespierre, de kleine advocaat ener provinciestad, kwam naar Parijs, en werd geleidelijk, na de proklamatie van de Republiek, de tiran ener bloedige terreur, tot hijzelf op 10 Thermidor, na een mislukte zelfmoordpoging, werd gehalsrecht op het schavot, dat hij voor zovele anderen had doen oprichten. Op de plechtige «Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger», waren gevolgd: duizende opsluitingen, verbanningen, verbeurdverklaringen, duizende terechtstellingen (35). Liberté, Egalité, Fraternité...

Wladimir Iltsj Oeljanow, die zich *Lenin* noemde, de dolende advocaat en agitator, kwam in 1917 naar zijn vaderland terug, waar hij de grootste revolutie ontketende aller tijden, ter ontvoogding van het proletariaat. Een hekatombe zonder weerga: arbeidskampen voor miljoenen en een gebalsemd lichaam, in het Mausoleum op het Rode Plein (36). Proletariëers aller landen, verenigt U...

Tussen beiden verschijnt, als een historische schakel, een gewoon burgeradvocaat in hart en nieren, harts-tochtelijke verdediger van de kleine man, *Abraham Lincoln*, geroepen om verdelger te worden van de slavernij der negers. Hij werd vermoord in de maand april 1865.

Wie advocaat zegt, zegt vrijheid. Indien ik U dat heb doen inzien, dan is mijn doel bereikt.

Voorbeelden levert de geschiedenis aan de lopende band, en we moeten er hier naar verwijzen. U gelieve mij toe te laten, toch even in het verleden terug te gaan, alvorens te besluiten.

a. *Onze Provinciën*: met die «vreedzame, brede natuur» zijn het geliefkoosd jachtgebied van vreemden en naburen. De Franse bezetting — zij duurde 22 jaren — levert rijke stof tot meditatie. En het mag ons vergund zijn, hier juist, nog eens op te halen, hoe de stad van Brabo, de Bevrijder, die in de Schelde de

hand werpt van den verslagen reus, zich toen deed gelden (37).

De Antwerpse Balie richtte een krachtig protest tot de Franse conventie, wegens het miskennen der autochtone rechten; de advokaten deden meer dan hun cliënten verdedigen, die waren ondergedoken: zij stelden zich borg, wat persoonlijk risico en geldelijke offers meebracht; de meesten weigerden ambten te aanvaarden, of rekuseerden zich (wilt ze geen voldoende Frans kennen, oud, half blind, of potdoof waren, vijf kinderen hadden of leden aan rheuma of chronische verkoudheid. Er waren nog geen psychiaters voorhanden, die « betere » certificaten hadden bezorgd).

Het was de tijd, toen men de doodstraf kreeg « om de Fransen openbaarlijk te beschimpen »; toen de uitoefening van de eredienst met deportatie werd gestraft, delinkwenten kregen te horen dat hun straf verdiend was: « *puisque une des principales maximes de Jésus-Christ, de ce généreux philanthrope, de ce républicain, était celle de se soumettre et d'obéir à la loi* »; toen een 60-jarige kantwerkster, Thérèse Maesen, 2 jaar kreeg en 500 fr. boete, « *coupable de réciter la prière, dite le rosaire* » (twee jaar voor een paternoster, is wat veel!); toen onze boeren in de « gewapende weerstand » stonden en als « brigands » werden neergeveld; toen men ook een Comité van Waakzaamheid oprichtte op de Groenplaats (in « kollaboratie met den bezetter »); toen de advokaten — in korps — aan passieve weerstand deden, bij zoverre, dat het Directoire, de zetel der departementale Rechtbank, naar Mechelen wilde overplaatsen. Gelukkig kwam Napoleon en besliste: « Antwerpen boven! » — zijn geliefd pistool gericht op het hart van Engeland.

U ziet het en U weet het: er is niets nieuw onder de zon!

b. De Franse Revolutie.

De beklagden werden uitgescholden « ter dood » nog vóór hun ondervraging. De advokaten moesten een bewijs van burgertrouw hebben, en hun optreden maakte ze reeds verdacht. U weet het dat van de twee verdedigers van Lodewijk XVI, de éne — Malesherbes — tot de guillotine werd verwezen, de andere — de Sèze — maandenlang gearresteerd bleef. Beide advokaten van Marie-Antoinette, werden, na twee uren pleiten, aangehouden, en konden ternauwernood het vege leven redden.

Een Parijs Stafhouder, lid der Académie française, Maître Henri Robert, schreef als leitmotief, van zijn Geschiedenis van beroemde processen, in 1925, volgende woorden: « En politique, il n'y a pas de justice » (38).

Advokaten en cliënten werden dikwijls samen ingerekend, indien niet samen veroordeeld...

c. De latere periode.

Het is te vroeg uit het recente gebeuren feiten en beschouwingen op te rakelen. De tijd heeft nog niet alle wonden geheeld en hij zal — als serene Rechter — oordelen, langzaam maar zeker.

Mag ik nog het voorbeeld aanhalen van de royalist Berryer, die trots de blaam der officiële instanties, en de heftigste verwijten der opinie van die dagen, niet aarzelde, maarschalk Ney (na Waterloo) te verdedigen, de nietigheid der spoedproceduur inriep, wat hem de repliek bezorgde van de Prokureur-generaal: « Meester, de omstandigheden laten geen juridische spitsvondigheden toe. Het proces mag niet gesaboteerd worden ». Het voorbeeld van de Parijse stafhouder Rousse, tijdens de Commune. Hij kwam op tegen

illegale terechtstellingen, en wanneer het geweer op hem werd gericht, riep hij uit: « In deze tragische uren, moet de advokaat zijn plaats opeisen onder de slachtoffers ». — Het voorbeeld van de 71-jarige Berlijnse advokaat, Kurt Regel, op 29 december 1954, te Potsdam, veroordeeld tot 4 jaar tuchthuisstraf. Oud lid der Duitse socialistische partij, weigerde hij in de leiband te lopen, eerst van de nazi's, daarna van de communisten. Hij bleef zelfstandig en manmoedig zijn talrijke cliënten verdedigen tegen de misbruiken ener geleide Justitie... (39).

4 augustus 1789: Déclaration des droits de l'homme et du citoyen.

10 december 1948: Declaration of the Human Rights, éénparig aangenomen door de Verenigde Naties (40).

Ieder onder ons, kan zich daarop bezinnen... Deze rechten bestaan, op papier. Maar daarvoor, buiten en boven alle plechtige verklaringen, vochten, en vechten, de advokaten, en dat is de diepere zin van hun beroep. Daarop, zult U ze oordelen, functioneel en historisch.

Algemeen besluit.

Hebben de pessimisten gelijk, waar zij beweren, dat onze samenleving in hoofdzaak neerkomt, op een gestadige oorlog tussen enkelingen, klassen, volkeren en rassen, en dat het gevecht voor de menselijke waardigheid nooit kan gestaakt worden?

Hebben de sociologen gelijk, waar zij wijzen op onze beschaving met haar politieke, maatschappelijke en economische « Umwertung aller Werten », uitlopend op massa-vorming, massa-opwinding, massa-ontspanning, die de individuen gevangen houdt in groepsverhoudingen en blokken, als een kudde?

Is het waar, dat onze tijd, *intolerant* is (41) met alle uitwassen van rechtsverkrachting en bruut geweld? Dat de Staat zichzelf bekleedt met een persoonlijkheid, die hij aan de levende personen ontroof?

Is het juist, dat de partij, de ruggegraat vormt der moderne Staten, en die partij — in dienst van de leider of de idee — het geloof eist van haar volgelingen, in een toekomst, gewaarborgd door de uitroeiing van haar tegenstrevers (42)?

Dat alles, kan een aspekt zijn, van onze XXe eeuw. Maar de onuitroeibare vrijheidsdrang van de mens blijft leven, en transcendeert zich daarbij nog, in een instinctmatig verlangen naar *absolute* gerechtigheid, waarover Sokrates reeds sprak, in de « Paidoon », dat heerlijk symposion over de onsterfelijkheid van de ziel.

De menselijke persoon, subjeet en objekt van deze vrijheidsdrang, behoudt voor de advokaat, zijn volle primauteit. Daaorm is de advokatuur, traditioneel, een vesting van de vrijheid, en de advokaat — in eng kontakt met mensen en dingen — haar symbool. Als zodanig, is hij niet « gewoon nuttig » alleen (wie en wat is niet nuttig? Ook de beul maakt aanspraak op het praedikaat « nuttig », indachtig de spreuk: « Tout homme utile est respectable ») (44).

Sir Patrick Hastings, een der markantste Engelse pleiters der laatste jaren, schreef onlangs: « Het Gerecht heeft de advokatuur broodnodig: Advocacy is an absolute necessity to Justice. En hij meent te mogen getuigen — na een lang en vruchtbaar leven — dat het advokaatschap wellicht het « hoogste (menselijke) beroep is »: perhaps the greatest profession in the world. »

Want, indien de waarheid — naar het woord van Benedetto Croce — om te leven, voortdurend moet strijden tegen de dwaling — dan kan evenzeer de vrijheid niet bestaan, zonder taai verzet tegen de dwang. Opdat de mens, in het konflikt der wetten, de dura lex, de algemene wetten der menselijkheid, de

hoogste wet van het geweten, niet worde gedreven tot geestelijke zelfmoord.

Paradoksaal is de tijd waarin wij leven, en waarin, na het existentialisme (als leer en als... mode), thans de co-existentie aan de orde is. Wat deze nieuwe slogan inhoudt, zullen de exegeten van dienst U wel uitleggen.

Maar hij, die meer is ingesteld op de mens, dan «geïnteresseerd» in een ideologie (basis meestal van de politiek, met al hare begoochelingen en ontgoochelingen) zal eerst en vooral denken aan de mensen, aan al die onderdrukten, levend in feitelijke slavernij, doffe berusting en angst, als in een voortdurende schaduw en vermaning van de dood. Zij weten wat vrijheid, zoals de zieke beseft, wat gezondheid betekent.

Elders, in streken, waar een klimaat heerst van gematigde vrijheid, palabert men des te meer — in kongressen, verklaringen en... vonnissen — over de hooggeroemde «Rechten van de Mens en de fundamentele Vrijheden»...

Welnu, het geloof in deze rechten en de individuele vrijheid, wordt dagelijks beleefd, in en door het advocatenberoep. Resoluut heeft de advocaat partij gekozen: de partij van de mens. Niet de mens, als één der 2 milliard 500 miljoen exemplaren van empirisch bestaan in dit ondermaanse, maar de *menselijke persoon*, met zijn natuurgegeven rechten en zijn latente adeldom.

Welke ook de niet-wezenlijke verschillen of aanpassingen mogen zijn van de advocatuur, naar aard en zeden van landen en volken, overal, en dat is het essentiële, zijn de advocaten, de activisten van de gerechtigheid. «Zij wilden wat was recht!», ook al wonnen ze niet steeds wat ze wilden. Zo was het altijd, en zo zal het blijven. «Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour persévérer», deze leuze van de Zwijger, symbool van vrijheid in onze Nederlanden, werd door de Geschiedenis gegrift in het wapenschild van de roemrijke Orde der Advocaten.

Ik moge tot allen, die nog jong enthousiasme weten op te brengen voor dat *ideaal*, een der schoonste zinnen richten, ooit in onze taal geschreven: «Zet U neder aan ons maal, en woon in ons huis, en neem deel aan wat wij hebben.» (44).

Er zou nog veel te zeggen zijn, maar ik wil ook niet langer Uwe welwillende aandacht op de proef stellen. En ook een advocaat, zwijge, op tijd en stond.

Mijn opzet was een figuur te plaatsen, in het juiste perspectief. Leren zien is een kunst, goed zien een kwestie van belichting.

Ik hoop U een beeld te hebben getoond, dat de besten onder ons benaderen, als een *menselijk toppunt*.

Mevrouwen, Mijne Heren,
Ziedaar de Advokaat!

Hij is geen Hamlet, die het leven vaarwel zegt, en zijn kamp: «Ik ben moede van de zon, en wilde, dat de wereld, nu, verging, op dit moment»...

Immer strijdbaar, op hoop van zegen voor de mens, getuigt hij als die andere: «Ik verkoos de *vrijheid*!, de *mijne* om de *Uwe*. Vergeet het nooit!»

Ik dank U allen.

(1) «Heiligen en hun Attributen», Amsterdam, z.j. Seyffardt, blz. 233.

(2) Mr A. T. Vos: «Van den Vos Reynaerde tot de Geleerde Kat», één en ander over Recht en Rechtspraak in de literatuur. Assen, 1940, n.v. Van Gorcum & Comp. — b. blz. 32; c. blz. 32; d. blz. 31; e. blz. 26-27.

(3) a. André Coeuroy, in: «La Musique des origines à nos jours», p. 276. aPris, 1946, Larousse.

b. *Thémis en de Muziek*: bij het bezoek der Vlaamse Conferentie van Antwerpen, aan de Muziekbibliotheek van Mr J. A. Stelfeld, ondervoorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, 3 juli 1947, progr. n° 5.

(4) Dict. encyclopédique d'Anecdotes, verbo: Avocat, p. 121-2, Paris, 1929, Dorbon Aîné.

(5) Henri Robert: «L'Avocat», Paris, 1923, Hachette, p. 8-9: «La vraie raison de leur impopularité, réside... dans leur profession même».

(6) C. S. Adama van Schellema: «Kunstenaar en Samenleving», de plaats van den kunstenaar in zijn volk en zijn tijd, van 500 v. Chr. tot op onze dagen. Rotterdam, 1922, Brusse., blz. 87 - blz. 232: «terwijl naast de dichters, de rechtsgeleerden (advocaten) kwamen, die wonderlijk genoeg bijna steeds evenzeer in aanzien zijn geweest, als dat zij geld wisten te verdienen, wat niet wegneemt, dat zij uiteraard ook veel kwade noten te kraken kregen en bijv. Boccaccio den geldwolven de huid volschoold», blz. 256 vgl. «later stegen de humanisten-honoraria nog en in ieder geval stonden zij naast de redenaars, het hoogst in aanzien... in tegenstelling met onze tijd, die het voetbalspel hooger pleegt te eeren (bl. 258).»

(7) René Vigo: «Les Hommes en noir», roman in drie delen, over het advocatenleven en de problematiek van de advocatuur. Als zodanig, mag het werk geslaagd heten. Paris, Segep, 1952-54. - Tome 3, p. 76: «on supporte l'homme de loi, comme une contrainte, tandis qu'on accueille le médecin, comme un sauveur».

(8) *Brasmus*: De Lof der Zotheid, vertaald door Mr Dr. J. B. Kan, Amsterdam, Wereldbibliotheek, 6e druk, blz. 105.

(9) *Gedenkalbum* bij de feestviering van het XXV-jarig bestaan der Vlaamse Conferentie te Antwerpen, uitgegeven. Antwerpen, Buschmann, 1910, blz. 4-11, Uit het Verleden, door Mr Victor Jacobs.

(10) (11) (12) Zie: A. T. Vos, o.c., blz. 30, 31, en 41.

(13) Vos: o.c. blz. 36: Galsworthy, in «The Silver Spoon», laat een advocaat aan het woord: «Gentlemen, Justice is a machine, that, when someone has once given it the starting push, rolls on of itself... the rolling of the chariot-wheels of Justice over this boy began when it was decided to prosecute him.»

(14) Henri Robert, o.c. p. 109: «Les Egyptiens tenaient (l'éloquence) pour une déesse funeste, maîtresse d'erreurs et d'iniquité. Ils s'en défilèrent au point de la bannir de leurs prétoires et d'exiger que toute procédure fût entièrement écrite».

(15) N. De Rooij: «Utopia, gewonnen en verloren», de tragedie van Thomas More en Erasmus. Antwerpen - s-Gravenhage, 1950, blz. 199.

(16) Eugène Kaïga: «L'Envie, son rôle social», Paris, Alcan, 1932, p. 114-117.

(17) Prof. G. Heymans: «De Psychologie der vrouwen», 5e druk, Amsterdam, Wereldbibl., 1932, blz. 243: «on ne loue jamais bien une femme, quand on en loue deux»: men prijst een vrouw nooit goed, wanneer men er twee prijst.

(18) Jacques Isnori: «Je suis Avocat». — Coll. Mon Métier, Paris, 1951, p. 20-25. De auteur beklemtoont in zijn werkje, ook de zelfstandigheid van de advocaat, die niets van de overheid moet verwachten, zelfs geen... decoraties.

(19) Just Havelaar: «Het Portret door de eeuwen». — Arnhem, 1930, Van Loghum Slaterus, blz. 3 vgl. Van dez. auteur: «Het sociaal Conflict in de beeldende Kunst», Haarlem, de erven F. Bohn, 1922, blz. 95-107: Daumier.

(20) B. H. D. Hermesdorf: «Licht en Schaduw, in de advocatuur der lage landen». Een historische studie. — Leiden, 1951, E. J. Brill. Uitstekend werk. Cfr. het begrip van de advocatuur, blz. 1-18 en passim. Van de advocaat, geeft De Brauw (Adv. blad, 1936, 121) aangehaald door de auteur, volgende definitie: «de der rechten kundige, die zijn beroep maakt van het op verzoek verstreken van raad en voorlichting op elk met recht in aanraking komend gebied (adviseurs) en van het verlenen van rechtskundige bijstand, schriftelijk of mondeling, in rechtsgedingen». Formeel is deze — erg professoraal klinkende — analyse, wellicht juist, maar het is de vraag of zij de levende werkelijkheid, volledig dekt?

(21) René Vigo, in het reeds geciteerde: «Les Hommes en noir». Het thema van Gisèle Tournier wordt verwerkt in het 1e en 2e deel, als een belevenis van de jonge advocaat, Philippe Bréval, wiens «roman» als algemeen kader dient van het werk. Als «fiction» lijkt me het œuvre, minder geslaagd, maar, zoals gezegd, het biedt de auteur gelegenheid om geheel de problematiek van de advocatuur aan te snijden.

(22) G. Lacour-Gayet: «Talleyrand», 3 delen; Paris, Payot, 1932. Tome 3, ch. 22, p. 459 en p. 486, noot.

(23) Fernand Payen: «Le Barreau», Paris, Grasset, 1934. — «Le jour où personne n'aura plus à défendre son droit, parce qu'il n'y aura plus personne pour l'attaquer». — Stafhouder Payen geeft merkwaardige beschouwingen ten beste, over de deontologie van de advocaat, over het beroepsgeheim, de zelfstandigheid van de advocaat, zijn scheppende rol in het levende Recht: «l'avocat, créateur du droit».

(24) Hermesdorf: o.c. bl. 46 en passim. — Een goed vulgarisatiewerk, over het gebied van het Recht, geeft: in het Nederl. prof. Mr J. van Kan, bewerkt door pr. Mr J. H. Beekhuis: «Inleiding tot de Rechtswetenschap», Haarlem, 8e druk, de erven F. Bohn. — Cfr. ook: August Kneer: «Der Rechtsanwalt», eine kulturgeschichtliche Studie, München-Gladbach, 1928.

(25) René Vigo: o.c. Tome I, p. 75: «Donnez à un homme, toutes les qualités de l'esprit, toutes celles du caractère; faites qu'il ait tout vu, tout appris, tout retenu; qu'il ait travaillé pendant trente ans de sa vie; qu'il soit à la fois un littérateur, un critique, un moraliste; qu'il ait l'expérience d'un vieillard et l'audace d'un jeune homme, la mémoire infailible d'un enfant; faites enfin que toutes les fées soient venues s'asseoir successivement à son berceau, et l'aient doué de toutes les facultés, et peut-être avec cela, parviendrez-vous à former un avocat complet».

(26) André Thérive: «Essai sur les trahisons», préface de Raymond Aron. — Paris, 1951, Calmann-Lévy. — Paul Séran: «Les inciviques», Paris, Plon, 1955: roman, geeft de psychologie weer van de «inciviek» vóór en na. — Prof. Et. de Greeff: «Introduction à la criminologie», Bruxelles, 1946, Vandenplas; vol. I, p. 213: «Les guerres, surtout à l'heure actuelle, ne sont possibles qu'après synchronisation

des tendances criminelles des foules assaillantes. Les efforts déployés pour entretenir la population en état d'offensivité, tendent à éveiller les instincts inférieurs et à les organiser. On parlera plus tard des foules épurantes et de la psychologie des « conseils de guerre » 1945. Notre pays n'en sera pas fier » scriptis prof. de Greeff, in 1946...

(27) *Edmond Picard*: « Scènes de la vie judiciaire, paradoxes sur l'avocat ». Bruxelles, 1925, Renaiss. du Livre. De overpeinzingen van de grote jurist, over het leven en het beroep van den advocaat, maken een blijvende indruk. Zij zijn (althans zo heb ik het gevoeld) doordrenkt van een zekere melancholie...

(28) *Les Codes Belges*: Organisation judiciaire, Décret impérial du 14 décembre 1810, contenant règlement sur l'exercice de la profession d'avocat et la discipline du barreau. Art. 1 t/m 45. Interessant leek me art. 34, dat de georganiseerde staking van de advocaten beteugelt met definitieve schraping. Het Belg. Hof van Cassatie beslist, in een arrest van 4 juni 1923: « cette coalition n'est pas interdite, lorsqu'elle est dirigée contre des tribunaux d'exception, établis au mépris de toute légalité ».

(29) *Charles Dumercy*: « Facéties judiciaires », « Petit catéchisme de l'avocat », enz. Brussel, Larcier, 1894 vgl. — Een samenvatting van de kernachtigste spreuken dezer figuur, verscheen onder de titel: « La vivante leçon de Maître Dumercy », vns. de Tavernier, 1936. — Over de snor, cfr. Dalloz pér. v° Avocat, 345-500 — Over de baard: « il faut se rapprocher du juge par la barbe. Elle donne confiance ». (Vigo, o.c., I, p. 207.)

(30) *Herrmesdorf*: o.c., bl. 19 — het nobile officium — blz. 22, 24-26. Wie zich wil « overtuigen » van de rechten der advokatuur, leze deze auteur. Hij verdrijft, bij schuchtere naturen, alle minderwaardigheidskomplexen...

(31) *Piero Calamandrei*: « Eloge des juges, par un avocat »; vert. uit het Italiaans, door Me G. Petit. Bruxelles, 1939, Ch. Dessart. — Lezenswaard is: *Fern. Lequenne*: « Des Juges et des Hommes », un magistrat vous parle. Paris, 1951, Julliard.

(32) *Stanley Jackson*: « The Life and Cases of Mr Justice Humphreys ». London, Odhams Press, z.j. — van hem getuigt sir *Patrick Hastings*: « almost, if not quite, the best criminal judge, I have ever known ». (Cases in Court, p. 207). — *James Avery Joyce*: « Justice at work », London, Pan Books, 1955. Een overzicht van het Engels Gerecht, bestemd voor het groot publiek. Men leest p. 60: « Before any judge is appointed, he ought to be out in jail for six months »: dat is natuurlijk een boutade, zoals die andere, in de mond gelegd van... Churchill: « What about the Lord Chief Justice, if he won the Derby ». Bij al hun vrijmoedigheid, handhaafden de Engelsen een groot respect voor hun Rechter, die zelf moeten gekrediteerd worden voor de eerbied die zij inboezemen; hier en elders. De Rechtbedeling is zulk een verheven funktie, dat een goed Rechter, steeds als een weldaad voor zijn land wordt erkend.

(33) *G. Brigante Colonna* e.a.: « Le Procès des Cenci, 1599 ». Paris, 1937, Payot. Trad. de l'italien par S. Campaux.

(34) *Napoléon*: « Pensées pour l'action ». Paris, Presses Universitaires, 1943. P. 41 à Cambacères. — en zelfde uitgever: *G. Lefebvre*: *Napoléon*. T. XIV der Histoire Générale, p. 387: « quant aux avocats, Napoléon les haïssait ».

(35) *Dr. R. Laforgue*: « Psychopathologie de l'échec ». — Paris, Payot, 1944. — Ch. X: Robespierre, p.p. 141-168. Het standaardwerk over Robespierre, is van *Gérard Walter*, Robespierre, Paris, Gallimard.

(36) *Ernst Benckard*: « Das ewige Antlitz », eine sammlung von Totenmasken. Berlin, Frankfurter Verlagsanstalt. — N° 110, met commentaar, S. 60-6.

(37) *De Geschiedenis van het Antwerps Gerecht*, door Ch. Laenens, m. medew. van L. Leemans. — Overvloedig dokumentatiewerk. Cfr. blz. 361, 369-71, 383-5, 430-40, 444, 452, 459.

(38) *Henri Robert*: « Les grands procès de l'histoire », 4e deel, p. 161 vgl. Paris, 1925, Hachette.

(39) *Wereldspiegel*: « Onafhankelijk overzicht der wereldpers in Nederland en Vlaanderen », Juni 1955 (9e jrg, n° 9): blz. 620 vgl.: « „Vrije” advocaten in de Sovjetzone ».

(40) *The United Nations*, and how it works, pub. by The New American Library. A signet-key-book, May, 1955. — Human Rights, p. 60 sqq.

(41) *Romain Motier*, citoyen de Genève: « Traité de l'Intolérance ». Ed. de la Couronne, Paris, 1947. — V. dez.: « Traité de la délation », ibid. 1946. — *Prof. Kranenburg*: « De Grondslagen der Rechtswetenschap », 4e druk, Haarlem, 1952, Tjeenk Willink. In zijn inleidend hoofdstuk, getiteld: « De Wet van het Rechtsbewustzijn », merkt de geleerde auteur op: « de gerechtigheid is niet een onwezenlijk droombeeld, een phantasie of een illusie, schoon maar onwerkelijk. Neen, zij behoort tot het wezenlijke van het bewustzijn; het stellen van de eis der gerechtigheid is een fundamentele, reële functie van den menselijken geest ».

(42) *Preuves*, revue publiée sous la dir. de Fr. Gil Bondy. Paris, mai 1955. Art. van Denis de Rougemont: « Le château aventureux », p. 5-14.

(43) *Fr. De Witt Huberts*: « De Beul en zijn werk », Amsterdam, 1937, A. Blitz, blz. 206.

(44) *Multatuli*: Uit de toespraak tot de Hoofden van Lebak (Max Havelaar).

Over de Rechten van de Mens: Verklaring, zie Belg. Staatsblad, 31 maart 1949. Hun bescherming: ibid. 19 aug. 1955, in verband met het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, werd een verdrag ondertekend, op 4 november 1950, te Rome, en een protokol toegevoegd, ondertekend te Parijs, op 20 maart 1952. Een internationale commissie werd opgericht, gelast om individuele klachten te behandelen. Bij de 1^e zitting, onlangs te Straatsburg gehouden, waren 80 klachten ter tafel gekomen.

Antwoord van Mr Herman VAN DER DONCKT

Stafhouder der Balie van Antwerpen

Geen enkel beroep brengt hen, die het uitoefenen, zo intens met elkaar in contact als de advokatuur.

Jaren lang ontmoeten wij elkaar, dag aan dag, in dit Gerechtsgebouw; wij hebben elkaars vreugde en leed leren kennen en hebben het gedeeld.

In de vrije ogenblikken, heen en weer kruisend in de wandelzaal hebben wij ook over niet professionele aangelegenheden gepraat en daar ook hebben wij elkaar leren waarderen en werd menige vriendschap tussen ons gesloten.

Daarom doet het afsterven van één onzer ons zoveel leed: daarop is de traditie gesteund de nagedachtenis van hen, die ons ontvielen, op deze jaarlijkse openingszitting in herinnering te brengen.

Ook tijdens het verlopen gerechtelijk jaar heeft de dood zijn tol geëist.

Drie Confraters werden aan onze achting en onze genegenheid ontrukkt.

Mr Constant Spillemaekers, mijn vriend en wapenmakker van de eerste wereldoorlog, een ongesteldheid van 48 uren heeft volstaan om U neer te velen en een einde te stellen aan uw schone leven, dat nog zo rijk was aan beloften voor de toekomst. Het was op 29 januari 1955. U waart 59 jaar oud.

De verslagenheid door uw onverwacht en vroegtijdig heengaan, bij al uw Confraters verwekt, was ontzettend groot. Het was te plots. Het was te vroeg.

Voor ons rijst de gestalte van een wilskrachtig man, met de kranige gelaatsuitdrukking, met een verwon-

derlijke activiteit, die nimmer versaaide en ons de zekerheid gaf dat hij nog lange jaren de hoge hoedanigheden, waarvan hij tijdens zijn ganse professionele loopbaan blijk had gegeven, zou kunnen ten dienste stellen van zijn land en van zijn beroepsideaal.

In 1914 meldde hij zich aan als oorlogsvrijwilliger: geen 19 jaar oud — en onmiddellijk gaf hij blijk van de meest schitterende hoedanigheden: moed, offervaardigheid en rotsvastheid in de principes.

Na de oorlog voltooide *Mr Spillemaekers* zijn universitaire studies te Leuven en werd in 1921 ingeschreven in onze Balie. Reeds vanaf de eerste jaren werd hij opgemerkt tussen zijn Confraters.

Door zijn strijdvaardigheid, zijn hoffelijkheid, zijn fiere zelfstandigheid, tevens ook de innemendheid van zijn karakter, kwam het iedereen als natuurlijk voor dat hij herhaaldelijk tot lid van de Raad der Orde werd gekozen.

Met geestdrift heeft hij zich in het politieke leven gemengd. Hij was achtereenvolgens provinciaal Raads-lid, Voorzitter van de Provincieraad, lid der Bestendige Deputatie en Voorzitter van de Christelijke Volkspartij van het Arrondissement Antwerpen.

Het is hier niet de plaats om de onschatbare diensten te roemen, die hij door zijn veelzijdige activiteit in het provinciaal bestuur heeft bewezen zowel aan de gemeenschap als aan de politieke partij, waarvan hij een vooraanstaande leider was. De sympathie en het vertrouwen van zijn politieke vrienden, het gezag

en de eerbied die hij wist af te dwingen van zijn tegenstrevers, werden in andere omstandigheden geprezen.

Doch voor deze vergadering, in dit Gerechtsgebouw, dat hij nimmer opgehouden heeft bijna dagelijks te betreden tot op de vooravond van zijn overlijden, wil ik een oprechte hulde brengen aan de Advocaat, die tijdens zijn actieve en vruchtbare loopbaan steeds een dierbare vriend was en een schitterend toonbeeld van de meest verheven professionele deugden.

In naam der Balie hernieuw ik an zijn weduwe, Mevrouw Spillemaekers, de uitdrukking van ons medevoelen in haar smart en de verzekering dat de nagedachtenis van haar man door ons trouw zal bewaard blijven.

Op 11 maart 1955 hebben wij met droefheid het afsterven vernomen van *Mr René Van Santen*, oud-Stafhouder der Orde, een der meest kenschetsende en innemende figuren onzer Balie.

Mr René Van Santen was de kleinzoon van Stafhouder Armand Auger; hij voelde zich, zeer jong nog, aangetrokken door het beroep dat zijn Grootvader met zoveel eer en voornaamheid had uitgeoefend.

Op zijn beurt zou hij dat beroep luister bijzetten.

De lange en onberispelijke loopbaan van Mr Van Santen en vooral dan de functies welke hij in de Raad der Orde heeft bekleed, hebben hun stempel gedrukt op het Antwerpse Balieleven tijdens de verlopen halve eeuw.

Mr Van Santen was lid van de Raad der Orde van 1921 tot 1927, van 1932 tot 1935; hij werd tot Stafhouder gekozen van 1935 tot 1937 en nam verder zitting in de Raad tot 1942.

Hij heeft het Stafhouderschap waargenomen met doorzicht, toewijding en vaderlijk gezag, waardoor hij ons aller sympathie heeft verworven.

Verstandige, heldere geest, nauwkeurig-streng redenerend, doch met een gezonde realistische kijk op de meest ingewikkelde problemen.

Hij hield van de moeilijkheden en was eerst gelukkig als hij ze had overwonnen.

Hij was een schitterend redenaar. Talrijke confraters gingen in de zittingszalen de scherpzinnigheid en de rijke afwisseling van zijn rake pleidooien beluisteren.

De geschillen voor de Handelsrechtbanken genoten zijn voorkeur. Daar kon hij de volle maat geven van zijn talent. Zijn argumenten waren levendig, gevat en sloegen dadelijk in. En het hele betoog werd bovendien ingekleed in een uiterst keurige franse taal, de taal van de rechtswereld van toen, waarvoor hij tot het einde van zijn leven zo hartstochtelijk heeft geijverd.

Deze uitmuntende advocaat had bovendien de gave der vreugde: hij was hartelijk en immer goed gestemd. Soms was hij wel schertsend, maar nooit kwetsend.

Ik geloof niet dat hij ooit van iemand kwaad heeft gesproken.

Mr Van Santen heeft steeds geweigerd het Voorzitterschap waar te nemen van de «Conférence du Jeune Barreau» doch hij was steeds de spil van deze vereniging.

Ontelbaar zijn de geestige revues, de liedjes, de spreuken en ook de verzen waarmede hij zijn gehoor op een aangename wijze vergastte.

Hij had werkelijk een zachte dichtersziel — als laatste levenswerk had hij zojuist een bundel «Gedichten en Legendes» voltooid, toen hij plots overleed.

Mr Van Santen, die hoogstaande figuur van onze

Balie was nochtans al eenvoudig. Eenvoud tot in de dood. Zijn laatste wilsbeschikkingen waren: geen rouw, geen redevoeringen, geen vermelding van zijn menigvuldige eervolle onderscheidingen. Op zijn doodsbericht prijkte alleen deze vermelding: René Van Santen, advocaat.

Advocaat dat was hij in de meest edele betekenis van het woord. Voor ons allen blijft hij een schitterend voorbeeld van plichtgetrouwheid, rechtschapenheid en goedheid.

Wij hernieuwen aan Mr Kreglinger-Van Santen de betuiging onzer deelneming in haar droefheid en rouw.

Hoe zouden wij ooit onze eerbiedwaardige oudomsdeken kunnen vergeten, *Mr Arthur Palmans*, die ons definitief heeft verlaten op 16 mei 1955, in de gezegende ouderdom van bijna 93 jaar.

Zijn voorliefde voor de strafzaken vond haar oorsprong in zijn vurig temperament, in de edelmoedigheid van zijn karakter en in zijn natuurlijke goedheid.

Zijn levendige verbeelding, zijn geestdrift, zijn overtuigingskracht, zijn toewijding, zijn rijkelijk gesierde taal vormen de grondslag van de talrijke successen, welke hij, gedurende tientallen jaren aan de balie der Correctionele Rechtbanken heeft gekend.

Vier of vijf jaar terug ontmoetten wij hem nog regelmatig in dit Paleis.

Pijnlijk beklom hij de steile trap, die leidt naar de wandelzaal, met de linkerhand steunend op de arm van zijn vrouw, met de rechterhand voor zich uit tastend en zoekend naar de zittingszaal.

Bij het oproepen der zaak, waaraan hij zijn laatste krachten gaat besteden, richt hij zich op; de kwalen waarmee zijn hoge ouderdom heb hebben belast, bestaan niet meer; de kracht, de gloed, de geestdrift komen ineens terug: hij is weer de Advocaat!

Zijn blinde ogen hebben de glinstering niet meer, die zo dikwijls zijn bezieling en overtuiging hebben uitgedrukt, maar zijn schone en innemende stem heeft haar warme klank bewaard, de klank van zijn edelmoedigheid en vurig hart.

Schouwspel van eindeloze weemoed, maar ook van aangrijpende grootsheid, dat onze bewondering afdwang voor de oude kamper, die ons een prachtig voorbeeld heeft nagelaten van onvergankelijke gehechtheid aan het beroep.

De ganse Balie buigt voor de nagedachtenis van Mr Arthur Palmans en hernieuwt aan zijn weduwe en aan zijn dochter haar diep medevoelen.

Mijn waarde Confrater, Mr Heinz,

Rainer Maria Rilke heeft ons geleerd dat niets minder geschikt is om een kunstwerk, een mens of een beroep te begrijpen dan de koel blik van de criticus en dat — hoe paradoxaal het ook moge klinken — alleen de liefde vermog een juist oordeel te vormen.

Wij wisten dat U uw beroep liefhebt. Wij wisten dat U, voor uzelf, dit beroep hoog hebt gesteld.

Wij wisten dat uw talent, uw klare geest en uw veelzijdige ontwikkeling ons een genoeglijke namiddag en een voortreffelijke redevoering zouden hebben bezorgd.

U hebt — het kan dan ook niet anders — U laten meeslepen door uw onderwerp. Ik begrijp U volkomen. Uw eerste opzet: een bijna «schuchtere» voorstelling van de advocaat, moest U leiden tot een enthousiaste lofrede.

Na een wijl te hebben vertoefd, tot vermaak van uw toehoorders, bij de pittoreske, maar tenslotte arm-

zielige en kortzichtige spot en karikatuur, hebt U ons gevoerd naar andere oorden, waar de horizon wijder is, de atmosfeer serener, waar we alles ruimer zien, waar er geen sprake meer is van geldzucht of praatziekte, maar waar recht op verdediging, recht op vrijheid en achting voor de persoonlijke waarden op de voorgrond treden. En waar men hen aantreft, die door hun beroep geroepen zijn om in dienst te staan van die waarden.

Niet uw Stafhouder zal U verwijten ten slotte de Advocaat op een zeer hoog plan te hebben gesteld.

Heeft immers Jules Favre niet gezegd: « Combien nous serions coupables si nous laissions descendre cette profession au niveau de l'opinion commune. »

En Dupin aîné roept ons toe: « Wij moeten onze krachten inzetten om ons beroep te eren. Wij moeten niet bevreesd zijn ons van dit beroep een te hoog idee te vormen. Nooit zullen wij over ons beroep iets zeggen dat kan vergeleken worden met wat de meest beroemde magistraten er over gezegd hebben, d'Aguesseau vooral, de lof die wij ons beroep toeschrijven, mag niet beschouwd worden als ijdelheid, want hij brengt voor ons niets anders mee dan verplichtingen. »

» Ons edel beroep ophemelen houdt immers de bekentenissen in dat wij slechts heel moeilijk kunnen bereiken al wat dit beroep ons aan plichten en offers oplegt, dat wij nooit de van ons geëiste summa van bekwaamheid, ijver en toewijding kunnen verwerven. »

Deze uitmuntende waardigheid van ons beroep mocht dus voorzeker met zoveel overtuiging en vuur door U worden aangetoond, vooral in deze tijd, nu wij die waardigheid meer en meer bedreigd zien.

De huidige conjunctuur stelt de advocaat immers voor problemen, waarvan de oordeelkundige oplossing mij voorkomt als een essentiële vereiste voor zijn voortbestaan als advocaat: ik bedoel als vrij en onafhankelijk dienaar van het Gerecht.

De tradities, die onze trots vormen, en die met ons vergroeid zijn omdat zij ons van generatie tot generatie werden overgeleverd, komen steeds heftiger in het gedrang.

In een samenleving, die zo diepgaande omwentelingen van materiële en morele aard doorstaat, waarin een ontzettende rijkdom aan uitvindingen en een nog onoverzienbare technische vooruitgang steeds nieuwe activiteiten en rechtsverhoudingen scheppen, waar totaal nieuwe domeinen ontgind en nieuwe slachtoffers geëist worden, in die samenleving loopt de advocaat, die Eenzame, gevaar niet meer aangepast te zijn.

De industriële vooruitgang, de economische concentratie, maar vooral de steeds dieper ingrijpende invloed van de Staat met zijn ideologisch en technisch machtsmisbruik hebben het gevoel van onmacht en weerloosheid van de enkeling en van de familie verscherpt. Alleszins hebben zij de advocaat doen beseffen dat hij die het nog aandurft zich onafhankelijk en vrij te noemen hoe langer hoe meer een paradoxe geworden is.

Om de essentie van ons beroep in stand te houden is dan ook vereist, naast een lucid doorzicht in de gevaren die wij te bekampen hebben, een moedige herziening van was ons duurzaam is en het onverpoosd zoeken naar de heilmiddelen, die onze toekomstige vooruitgang zullen waarborgen.

Mag ik het dan, voor mij, even betreuren dat U geen blik hebt gehad voor de oplossing van onze problemen?

Wij zullen ons beroep niet handhaven alleen door het in zijn waardigheid te prijzen en door het te verdedigen tegen de aanvallen van buiten uit.

Het moedig aanwenden van de nodige maatregelen in eigen schoot is onontbeerlijk.

Misschien is het — om in moderne taal te spreken — de productiviteit van gans ons rechtsapparaat die zou dienen overwogen te worden en omgewerkt, zonder daarbij één ogenblik de basis-principes en de tradities uit het oog te verliezen.

Het is niet overmoedig te denken dat de handhaving en de ontwikkeling van een hoogstaande rechtsbedeling afhankelijk zijn van het bestaan van een vrije en onafhankelijke Balie.

Of is de Balie niet de leerschool geweest waar de overgrote meerderheid van onze Magistraten voor het eerst haar rechtswetenschap, haar mensenkennis en haar vermogen om onafhankelijk te oordelen, heeft beproefd, gelouterd en veredeld?

En blijft de Balie niet die onmisbare schakel tussen de Magistratuur en haar kundige en vrije rechtsbeoordeling?

Neen, Mijn Waarde Confrater, de Rechters beschouwen de advocaat niet als een « noodzakelijk kwaad ».

De Voorzitter van een onzer Rechtbanken van eerste aanleg heeft onlangs nog volgende woorden gesproken:

« De Rechtbank is het best geplaatst om na te gaan hoe onontbeerlijk de Balie is. Wij durven ons nauwelijks voorstellen in welke benarde toestand wij, Magistraten, ons zouden bevinden zonder de medewerking van de advocaat. Zij plaatst de betwistingen in hun waar daglicht, de sluier van dwaling en passie wordt weggenomen en het geschil wordt ons ter beslechting voorgelegd, loyaal, klaar, volledig. »

U hebt ten andere duidelijk ingezien en op voortreffelijke wijze aangetoond dat het onze onafhankelijkheid is, die aan ons beroep zijn eigen tonaliteit en zijn onvervangbare adel schenkt.

Doch die onafhankelijkheid « ce précieux trésor et ce riche présent » zoals d'Aguesseau haar noemt, wordt ons enkel gegeven omdat wij zonder haar onze sociale zending niet kunnen vervullen.

Vrijheid en onafhankelijkheid moet de advocaat bestendig verdienen door zijn toewijding. Toewijding! De hoogste deugd voor de advocaat. Zij omvat de onbaatzuchtigheid, de eerlijkheid, de werkzaamheid.

Dat deze vrije man ook de meest toegewijde weze!

Deze toewijding dient hij elk ogenblik van zijn leven te betonen, maar nimmer doet hij het met meer bezieling en meer sublieme grootsheid, dan wanneer de zaak, die hij te verdedigen heeft, door allen wordt verafschuwd.

Een misdadiger verachten en zich schuil houden achter de collectieve verontwaardiging, achter de onberispelijke rijkswachters die hem de boeien aanklinken, en achter een gerust geweten, vergt geen moed.

Maar wél, naar het onvergetelijke woord van Stafhouder Tschoffen: « se jeter au travers de l'opinion publique, la contraindre à se contrôler elle-même, obliger à mettre de la mesure dans le châtiement et de la pitié dans la justice, donner ainsi, du même coup, un sens à la réparation et une chance au repentir et le faire en détournant volontairement sur soi-même une partie des colères, qu'on épargne à celui, qui a fauté... » dat vergt moed, dat doet de advocaat.

In zijn edele functie voert de advocaat het woord. Het woord van de beklaagde, van het slachtoffer, van al diegenen die, schuldig of onschuldig van hem verwachten dat hij hun wezen zou uitdrukken. Door zijn welsprekendheid verzekert hij de samenspraak tussen mens en maatschappij.

Is het mij toegelaten, Mijn waarde Confrater, te zeggen dat ik gaarne in uw betoog de tegenhanger had willen zien oproepen van uw geestige evocatie der verkeerde welsprekendheid?

Mijn ouderdom is er wellicht niet vreemd aan, doch het komt mij voor dat het niet zonder nut zou zijn, zo ook de « Lof der Welsprekendheid » eens werd bezongen en het lijdt geen twijfel dat uw talent — ook op het gebied der autocritiek — hier een zeer geschikt terrein zou vinden.

Met een zekere verontrusting immers zien Wij de welsprekendheid van de advocaat, voornamelijk voor de strafrechtbanken, aan een evolutie onderworpen. Onder voorwendsel van bondigheid, van wat men in het Engels zou noemen « efficiency », doch soms ook gepreemd door de Rechtbank zelf, wordt het tijdperk der « bliksempleidooien » ingeleid.

Het is nochtans mijn overtuiging dat in ons beroep het gesproken woord niet te vervangen is. Nu misschien nog minder dan voorheen.

Een betichte, die naar de juiste beginselen wordt vermoed onschuldig te zijn, wordt al te dikwijls als verdacht aangezien, indien hij niet aangemaand wordt zijn onschuld te bewijzen.

De tijdsomstandigheden, hoger aangehaald, het stille glijden van de schaduw over de persoonlijkheidswaarden, zijn hieraan voorzeker niet vreemd.

Dat de advocaat er echter om bekommerd weze met eerbied, waardigheid en echte welsprekendheid de verdediging van zijn cliënt volledig en ongestoord voor te dragen in een eerlijke kamp met de vervolgende magistraat, opdat de Rechter wijs en juist zou oordelen.

Dat hij niet vergete dat, wanneer hij iemand bijstaat, hij niet alleen een bepaald persoon verdedigt, maar ook het principe der verdediging zelf.

Zelfverloochening, eerlijkheid, kiesheid, liefde voor waarheid en gerechtigheid, bewaame ijver, vooral voor de zwakken en de verdrukten, al deze eigenschappen, die Cambacérès de advocaten toeschreef als « les bases essentielles de leur état » zult U, mijn jonge Confraters-stagiaires, onverstoortbaar in ere houden.

Maar daarbij zult u aan de Balie schenken de rijk-

dom van uw jeugd, uw strijdvaardigheid, uw talent, uw enthousiasme.

Laat vooral dat enthousiasme nooit varen, ook niet wanneer U zult teneergedrukt zijn door een afslovende praktijk, met haar moeilijk debuut, haar onvermijdelijke mislukkingen, haar vele kleine tegenkantingen.

Dat Stafhouder Chresteil van de Parijse Balie het voor mij moge zeggen: « Interrogez vos anciens. Ils vous diront les pesantes servitudes qu'imposent l'étude des dossiers, la conduite des affaires, la préparation des plaidoiries, la vie même du Palais. Vérifiez l'emploi de leur temps, et vous mesurerez leurs renoncements aux loisirs, pourtant si nécessaires à la santé de l'intelligence autant qu'à celle du corps, aux joies de la culture de l'esprit, et même souvent aux délasséments prolongés de la vie familiale. »

» Pour tout dire d'un mot, qui est du vieux Loisel, souvenez-vous qu'aujourd'hui, plus que jamais, l'état d'avocat veut son homme tout entier et décidez si vous êtes prêts à ces sacrifices pour ainsi dire sans parage. »

Nochtans wil ik met Stafhouder Chresteil, maar dan in uw eigen taal, vervolgen:

« Hebt vertrouwen in de adel van ons beroep. »

» Is er werkelijk edeler beroep dan dat, waardoor men zich toewijdt aan de verdediging van zijn medemens, waardoor men de meest ongelukkigen bijstaat, waardoor men geroepen is om zich op te richten tegen elk onrecht, om het recht tegenover de kracht te stellen, om de stem te verheffen en medelijden en vergiffenis te vragen. En welk beroep laat toe de hoogste, de meest begeesterende zending te vervullen, die een vrij mens kan opeisen: te strijden voor de eerbied en de zegepraal der gerechtigheid? »

De advocaat is gebleven, met enkelen, een getuige van de hogere waarden in de mens.

Dit te hebben aangetoond, is, mijn waarde Confrater, de grote verdienste van uw uitstekende redevoering.

U hebt ons voorzeker weten te boeien met uw rijke anthologie, volkse spreuken en pittige anekdoten.

Ons diepste wezen hebt U echter getroffen, wanneer U met doorzicht en overtuiging, ons inderdaad hebt gegeven « een beeld, dat de besten benaderen als menselijk toppunt. »

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr Albert DE BIEVRE

Voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Ieder jaar komt het mij als hoogst verheugend voor, de Plechtige Openingszitting onzer Conferentie te zien bijwonen door een zo uitgelezen en talrijk publiek.

Uw trouwe aanwezigheid aanvaarden wij als een traditionele, doch tevens welbewust gebrachte blijk van sympathie voor Onze Conferentie, die wij ten hoogste waarderen en waarvoor wij U allen welgemeend danken.

In de eerste plaats, Mijnheer de Stafhouder, gaat mijn dank tot U. Wij vinden het weliswaar evident dat U hier aanwezig zijt, evident dat U onze Conferentie gans het jaar door uit alle krachten steunt, evident bijna dat U Uw kostbare gezondheid schade toebrengt door het zo nauwgezet en liefdevol vervullen van de talloze taken die het Stafhouderschap medebrengt. U moogt ons dat niet kwalijk nemen, Mijnheer de Stafhouder. Kinderen vinden het immers ook evident

dat hun ouders zich voor hen afsloven en opofferen, en wat zijt U anders voor ons dan een vader, en dan nog wel een vader die wij onszelf hebben mogen uitkiezen en waarop wij terecht fier gaan. Al uw talenten, Uw grote bekwaamheid, Uw onvolprezen voorzichtigheid en wijsheid, Uw goed en toch onverschrokken en vastberaden hart, staan bestendig en volledig ten dienste van Uw gezin en Uw gezin dat is de grote familie der Antwerpse advocaten. Dat wij U voor dit alles uiterst dankbaar zijn weet U. Doch het is zeker niet misplaatst U vandaag deze dank plechtig en openlijk te betuigen. En zou het verwaandheid zijn te menen dat dame Fortuna het Stafhouderschap van de Advocaat bij uitstek die U zijt, speciaal heeft willen zegenen, en daar zelfs een tastbaar teken van heeft willen geven door het zo te schikken dat juist onder Uw batonnaat de openingsredenaar als onderwerp zou kiezen: « De Advocaat »?

Mijnheer de Minister van Justitie, ook op U zijn wij fier. U zijt immer één der onzen en het zou ons bijzonder pijnlijk zijn gevallen indien Uw hoge ambtsverplichtingen — hetgeen steeds mogelijk ware geweest — U belet zouden hebben vandaag op dit — laat het mij maar zeggen — «familiefeest» aanwezig te zijn. U weet hoezeer wij Uw schitterende talenten waarderen, hoe fier wij erover zijn dat één der onzen ook op nationaal en internationaal plan met roem wordt overloden. Als advocaten appreciëren wij echter voorzeker nog meer dat U er, met Uw helder doorzicht en Uw grote Voorzichtigheid, op waakt en voor zorgt dat — althans voor wat Uw departement betreft — wij niet bedolven worden onder telkens wijzigende, afschaffende, herzienende, amenderende en andere nieuwe wetteksten, die men ten slotte zelfs niet meer lezen kan. Onze dankbaarheid zou nog dubbel zo groot zijn, indien U dezelfde maat kondt opleggen aan sommigen Uwer collega's, waarvan wij bij voorbeeld onlangs nog één enkel besluit te lezen kregen, langer dan gans het Burgerlijk Wetboek. Ik vrees echter dat deze poging al te uitpuittend zou zijn; U weet echter dat U niet enkel vandaag van harte in ons midden welkom zijt, doch U het steeds zult blijven, voor het geval bij voorbeeld een tijdelijk prijsgeven van deelname aan 's Lands Bestuur U als geraadzaam zou voorkomen.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van de Raad van State : oningewijden zou het als ongepast kunnen voorkomen dat wij, op deze familieplechtigheid, eerst enige familieleden welkom heten en nadien pas de hier aanwezige hoge rechterlijke magistraten. U zijt echter ongetwijfeld met Ons van oordeel dat al degenen die zich voor een goede rechtsbedeling inspannen één enkele grote familie vormen, waarin ieder de hem te beurt gevallen taak naar best vermogen vervult. Het hoge rechtscollege dat U de eer hebt voor te zitten, doch waaraan ook de eer te beurt valt door U te worden geleid, is de jongste onzer rechterlijke instellingen. Dat U er van meet af aan de traditie hebt gevestigd dat onze openingszitting door de aanwezigheid van haar Voorzitter wordt opgeluisterd, is voor ons een bijzonder kostbare blijk van genegenheid.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, U weet dat de Antwerpse advocaten het betreuren dat de wetgever het niet zó heeft geschikt, dat wij althans enkele Kamers van Uw Hof als bestendige gasten in dit Gerechtsgebouw zouden kunnen begroeten. Wij stellen het des te meer op prijs dat U, vandaag spontaan in ons midden zijt gekomen. In dezelfde geest begroeten wij tevens de Heren Voorzitters en Raadsheren van het Hof, van het Krijgshof en de hier aanwezige magistraten van het Parket Generaal.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank, enkele jaren geleden werd met Uw toestemming in deze zaal door de toenmalige openingsredenaar de «Lof der hypocrisie» bezongen. Laat mij toe U vandaag te loven voor de welwillende en tactvolle hypocrisie die U, ook dit jaar, weer aan de dag hebt gelegd door ons vooraf Uw statige Assisenzaal in bruikleen te geven ten einde ze nadien als ere-gast onzer Conferentie te kunnen betreden. Ik maak van deze gelegenheid overigens gretig gebruik om Uzelf en met U al de magistraten Uwer Rechtbank openlijk dank te zeggen voor de hoffelijkheid en de tact waarmede zij, ons, advocaten, plegen te bejegenen. Uw en hun talrijke aanwezigheid alhier is daarvan een herhaalde uiting, die ons hoogst dankbaar stemt.

Mijnheer de Procureur des Konings en Heren Magistraten van het Parket, ambtshalve staan wij dik-

wijls tegenover elkaar bij het belichten van de tegenstrijdige aspecten van éénzelfde zaak. Uit die ridderlijke strijd kan niets anders dan wederkerige waardering ontstaan. Onzerzijds betreuren wij het dat, wellicht bij gebrek aan voldoende ongedwongenheid, aan die wederzijdse waardering zo zelden uiting kan worden gegeven. Uw gekende en telkenjare openlijk betoonde genegenheid voor onze Vlaamse Conferentie is er ons des te aangener om.

Onze dank gaat ook naar U, Mijnheer de Krijgs-auditeur, Mijnheer de Voorzitter en Mijnheer de referendaris der Rechtbank van Koophandel. Wij waarderen ten zeerste Uw blijk van hoffelijke genegenheid.

Ik begroet ook in het bijzonder de talrijk hier aanwezige Heren Vrederechters. De snelle, eenvoudige en toch steeds wijze manier van rechtsbedeling die hun eigen is, wordt door de advocaten bijzonder gewaardeerd.

Ten slotte noem ik zeer hartelijk welkom de Heer Generaal Bevelhebber van het Militair gebied, evenals de aanwezige publieke mandatarissen en burgerlijke overheden.

Mijnheer de Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, Mijn waarde Collega's en Confraters van de vele uitheemse zusterconferenties, Uw talrijke aanwezigheid alhier bewijst dat de Confraterniteit geen ijdel woord is; het komt mij zelfs voor dat in deze voor de beoefenaar van een vrij en onafhankelijk beroep zo moeilijke tijd, de steeds tussen advocaten bestaan hebbende confraterniteit van langs om levendiger wordt. Wij kunnen niet anders dan ons hierover ten zeerste verheugen.

U zult het met mij vanzelfsprekend vinden, dat ik een bijzonder woord richt tot onze buitenlandse confraters.

Meester Wijckerhild Bisdom, Deken van de Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, en Meester Ter Kuyle, Voorzitter van de Vereniging der Jonge Balie bij zelfde Hoge Raad, U weet hoezeer wij Uw aanwezigheid op prijs stellen. Aldus wijst U inderdaad de confraters onzer beide landen de te volgen weg aan, deze der veelvuldige contactnemingen als eerste middel tot het doen ontluiken van steeds groeiende wederzijdse waardering, confraterniteit en vriendschap.

Me François-Martin, membre du Conseil de l'Ordre des avocats à la Cour de Paris, qui représente ici Monsieur le Bâtonnier de Paris, et mes confrères de la Conférence du stage de Paris, votre présence parmi nous nous est particulièrement agréable. En assistant à notre séance de rentrée où l'on parle une langue qui, sans doute, vous est peu familière, vous êtes l'illustration vivante de cet idéal humaniste de liberté et d'indépendance d'esprit qui nous unit tous.

Mijnheer de Voorzitter van de Conférence du jeune Barreau, uw, overigens traditioneel geworden aanwezigheid in ons midden doet ons bijzonder genoeg. U legt er aldus getuigenis van af dat thans niemand meer betwist dat de rechtsbedeling, hier zoals elders, dient te geschieden in een sfeer en in een taal die deze van de rechtsonderhorigen is. De hartelijke betrekkingen die tussen onze Conferenties bestaan, zullen, zo mogelijk, onder uw Voorzitterschap nog vernauwen.

Hooggeachte Vergadering,

Alvorens het woord aan de feestredenaar te verlenen, weze het mij toegelaten, volgens de traditie, eerst de jonge confraters die dit jaar hun intrede aan de balie deden, toe te spreken.

heeft dat de eisen van de N.V. Belgische Sportfondsen ontvankelijk waren waar hij voor deze gesteld werd door drie vereffenaars, aangesteld op een algemene vergadering van 2 april 1949;

Overwegende dat de eisen van de N.V. Belgische Sportfondsen niet ontvankelijk zijn waar deze ten andere vertegenwoordigd is door drie nieuw benoemde beheerders; dat een vennootschap in vereffening enkel door haar vereffenaars vertegenwoordigd wordt en haar ontbinding geldig was zoals hierna gezegd zal worden;

Overwegende dat de eis van de zes eisers die als aandeelhouders van de N.V. Belgische Sportfondsen persoonlijk handelen ontvankelijk is, om de redenen opgegeven door de eerste rechter, waaruit blijkt dat deze eisen individueel zijn en geenszins zich vermengen met de gemeenschappelijke belangen van de vennootschap;

Overwegende dat het Hof zich insgelijks aansluit bij de redenen van de eerste rechter aangaande de verjaring;

Overwegende dat de in de inleidende dagvaardingen gestelde eisen onverenigbaar zijn; dat de gevorderde veroordelingen niet een eerste maal aan de N.V. Belgische Sportfondsen en een tweede maal aan haar aandeelhouders kunnen toegekend worden; dat de ontbinding van gezegde vennootschap ontstaan is door onenigheid tussen de vennoten; dat de bedoeling daarbij was M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke uit te sluiten, en daarvoor een meerderheid gevonden werd; dat reeds hier blijkt dat gezegde drie personen benadeeld werden en niet de vennootschap;

Overwegende dat weliswaar deze meerderheid beïnvloed werd door de valse beschuldigingen van Rudelsheim, die indruk moesten maken op het gevoel van deze meerderheid, dewelke het als geboden mocht aanzien geen verder verkeer te hebben met lieden die plichtig zouden zijn aan hulp aan de vijand en verklikking;

Overwegende dat nochtans gezegde meerderheid de beschuldigingen van Rudelsheim aanvaard heeft zonder bewijzen, alleen voortgaande op het woord van hun medevenoot; dat, alhoewel daarbij in aanmerking komt het krediet dat na de oorlog geschonken werd aan personen die uit de gevangenschap van de vijand terugkeerden, dit nochtans enkel als verschoning kan gelden, en niet als reden voor de genomen maatregel; dat ter zake de dwaling niet aangezien kan worden als dragende op het voorwerp van de ontbinding van de vennootschap en als voldoende om de nietigheid van de beslissing van de algemene vergadering te weeg te brengen; dat de geldigheid van de beslissingen van algemene vergaderingen van vennootschappen niet afhankelijk kan zijn van het bestaan van verdenkingen waaraan sommige aandeelhouders lichtzinnig gehoor gaven;

Overwegende dat de eerste rechter daarom te rechte en in juiste bewoordingen gevonnist heeft dat Coppens, A. Nijs en G. Blitz geen rechten konden doen gelden tegen de gedaagde partijen ook niet om hun rechten in de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen verloren te hebben; dat in het bijzonder A. Nijs niet bewijst eigenaar te zijn van aandelen van de N.V. Belgische Sportfondsen;

Overwegende dat insgelijks de eisen van de N.V. Belgische Sportfondsen niet gegrond zijn nu aangenomen zijnde dat haar ontbinding geldig was;

Overwegende dat integendeel een vordering bestaat ten voordele van M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke die, zonder fout van hunnentwege, schade leden door een reeks listen die tegen hen uitgevoerd werden;

Overwegende dat dit Hof in een strafvervolgung tus-

sen partijen gevonnist heeft dat Rudelsheim ter zake «voornamelijk gehandeld heeft met het kwaadwillig inzicht de consoorten Blitz uit de vennootschap Belgische Sportfondsen te schakelen, zich hun aandelen toe te eigenen en zich also meester te maken van deze vennootschap»; dat hij namelijk door zijn listen erin slaagde, zoals hierboven gezegd, een groot aantal aandelen van de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen te bemachtigen die na de uitkeringen aan de spaarders in de handen bleven van de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen, waarvan hij de grootste aandeelhouder werd; dat dit ten nadele geschiedde van M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke in de verhouding van hun aandelen in de N.V. Belgische Sportfondsen;

Overwegende dat de eerste rechter te rechte een deskundig onderzoek bevolen heeft om de schade van gezegde partijen te bepalen; dat het namelijk aan de deskundige zal behoren na te gaan, op de basis van de bundels, hoeveel aandelen van de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen aan de spaarders van de N.V. Belgische Sportfondsen uitgekeerd werden en welk getal aandelen ten bate kwamen van de N.V. Sportfondsen die ten bate hadden moeten komen van de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen, in aanmerking nemend hetgeen hoger gezegd werd over het verval van de niet door de spaarders binnen de twee jaren opgeëiste titels;

Overwegende dat uit niets blijkt dat F. Nijs aan de listen van Rudelsheim zou deelgenomen of andere onrechtmatige daden gesteld zou hebben, en de eis tegen hem niet gegrond is;

Overwegende dat de eis in nietigverklaring van de stichting van de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen verjaard is om de hoger aangenomen redenen van de eerste rechter; dat desaangaande nog dient vermeld, in antwoord op de in beroep genomen besluiten; dat het gepleegd bedrog niet van aard was de stichting onwettig te maken daar deze regelmatig was in de vorm en de wettelijkheid van een vennootschap niet afhankelijk gemaakt kan worden van het inzicht van een of zelfs meerdere stichters de vennootschap tot persoonlijke doeleinden te doen dienen; dat een gedeeltelijke gelijkenis van de namen Belgische Sportfondsen en Nieuwe Belgische Sportfondsen evenmin het bestaan van de vennootschap onwettig maakt en hoogstens tot een eis in wijziging van de benaming kan leiden.

Overwegende dat de eis in nietigverklaring van ontbinding van de N.V. Belgische Sportfondsen niet gegrond is om de hoger gezegde reden dat het gepleegd bedrog niet van aard was een dwaling over het ontwerp van de stemming teweeg te brengen;

Overwegende dat, aangenomen zijnde dat de stemming regelmatig was, M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke als aandeelhouders geen eis ten gronde kunnen inbrengen tegen de vennootschap zelve, wegens een regelmatige beslissing van de algemene vergadering; dat, enkel om op een middel van oorspronkelijke appellanten te antwoorden dient vermeld dat de vereffening van de N.V. Belgische Sportfondsen niet gesloten werd en integendeel zonder termijn uitgesteld werd;

Overwegende dat geen reden bestaat voor de nietigverklaring van de kapitaalsverhoging van de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen, die regelmatig gestemd werd, onder andere door Van den Brande als vereffenaar voor de titels toebehorende aan de N.V. Belgische Sportfondsen, zelfs indien de vereffenaar de hem toevertrouwde belangen niet voldoende verdedigd heeft;

Overwegende dat de andere eisen in nietigheid vervallen daar deze slechts als gevolg van de beweerdde eerste nietigheden zouden bestaan; dat de omzetting van aandelen op naam in aandelen aan drager regelmatig gestemd werd;

Overwegende dat de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen en de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen ten gronde gedaagd werden als hebbende deelgenomen aan de spoliatie van M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke;

Overwegende dat de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen haar kapitaalsverhoging ondernam zonder aan haar aandeelhouders de voordelen te verzekeren die in de gegeven omstandigheden geboden waren; dat nochtans de N.V. Belgische Sportfondsen als voornaamste aandeelhouder de toestand kende en de gelegenheid had op het nieuwe kapitaal in te schrijven en aldus het voordeel van de kapitaalsverhoging te genieten; dat zij weliswaar, in vereffening zijnde, in feite niet meer de nodige gelden kon vinden voor een belangrijke inschrijving, maar dat deze innerlijke toestand haar eigen was, en niet aan de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen opgelegd kan worden op zulke eigen belangen te letten; des te min waar Van den Brande, als vertegenwoordiger van de N.V. Belgische Sportfondsen aanwezig was en zijn stem gaf voor de kapitaalsverhoging; dat daarbij dient vermeld dat de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen minder kapitaal opnam dan haar toestand het veroorloofde en zich niet verrijkte; dat de eis bij gevolg tegen haar niet gegrond is;

Overwegende dat integendeel de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen gesticht werd met het duidelijk inzicht het ganse voordeel dat uit de uitsluiting van M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke uit de N.V. Belgische Sportfondsen moest spruiten te bemachtigen, en zich dan ook dit voordeel toeëigende; dat zij dienvolgens met Rudelsheim in solidum gehouden is de berokkende schade te herstellen;

Overwegende dat het Hof zich aansluit bij de redenen van de eerste rechter aangaande de lijfswang en de publicatie;

Overwegende dat niet dient gelet op de niet gehandtekte aanvullingen en schrappingen op de besluiten van de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen en Ctn in zake n° 24.488;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord ter openbare zitting de heer Advokaat Generaal Baron van den Branden de Reeth in zijn eensluidend advies over de bevoegdheid;

Alle andere besluiten verwerpende;

Ontvangt de beroepen, voegt ze samen als verknocht;

Verleent verstek tegen de N.V. Belgische Sportfondsen niet verschijnende als geïntimeerde in zake n° 24.488;

Rechtdoende ten gronde :

Doet het bestreden vonnis te niet enkel waar het gevonnist heeft dat de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen verantwoordelijk is voor de door M. Blitz, G. L. Blitz en Verknocke geleden schade en haar veroordeeld heeft tot een provisioneel bedrag van 25.000 fr.;

Wijzigende : stelt de N.V. Sportfondsen Bad Antwerpen buiten zaak zonder kosten;

Bevestigt voor het overige het bestreden vonnis;

Veroordeelt Rudelsheim en de N.V. Nieuwe Belgische Sportfondsen tot de kosten van beroep;

Geeft aan Coppens, G. Blitz en A. Nijs de in hun besluiten gevraagde akte dat zij zich aansluiten bij de besluiten van hun consoorten.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 10 Juli 1954.

Voorzitter : M. Van den Abeele.

Raadsheren : M. M. Moeneclaeys en Santenaire.

Advocaat-generaal : Mr Vanhooacker.

Advocaten : Mrs Castille, Boelens en Dierxsens.

1. **Strafvordering. — Verdachte niet persoonlijk verschenen.**
2. **Onrechtmatige daad. — Ongeval ten gevolge van constructiefout in een motorrijtuig. — Strafrechtelijke aansprakelijkheid van de fabrikant van het motorrijtuig. — Verkoopvoorwaarde van uitsluiting van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de fabrikant voor constructiefouten. — Dit beding kan worden tegengeworpen aan de verzekeraar van de koper, eigenaar van het rijtuig.**

1. *Artikel 185 Sv. wijkt van het beginsel, dat ter zake van misdrijf de verdachte in persoon moet verschijnen, slechts af ter zake van misdrijven, die geen gevangenisstraf medebrengen, en bij dewelke de verschijning van de verdachte in persoon niet bevolen wordt. Het bij art. 185 Sv. bepaalde wordt echter niet op straffe van nietigheid voorgeschreven, zodat de rechter om ernstige redenen (bvb. de bedenkelijke gezondheidstoestand van de verdachte) van de persoonlijke verschijning van de verdachte kan afzien en mag goedvinden dat hij door een pleitbezorger verschijnt, wat ten gevolge heeft dat de te wijzen uitspraak te zijnen opzichte als op tegenspraak gewezen moet worden beschouwd.*
2. *De fabrikant van een motorrijtuig is strafrechtelijk aansprakelijk voor een ongeval, dat zijn oorzaak heeft gevonden in constructiefouten van het door hem of onder zijn directie vervaardigde rijtuig.*

Verkoopbeding, waarbij de burgerlijke aansprakelijkheid van de verkoper wegens constructiefouten van het verkochte motorrijtuig wordt uitgesloten. Dit beding kan niet worden tegengeworpen aan de slachtoffers (derden) van een ongeval, dat het gevolg is van constructiefouten, doch wel aan de verzekeraar van de koper-eigenaar, die de slachtoffers heeft schadeloos gesteld. De verzekeraar kan immers tegen de fabrikant-verkoper van het motorrijtuig slechts optreden in de mate dat zijn verzekerde gerechtigd is zulks te doen.

De art. 1382 e.v. B.W. zijn niet van openbare orde, zodat partijen bij overeenkomst de aansprakelijkheid uit deze wetsbepalingen kunnen uitsluiten, voor zover zij niet het gevolg is van bedrog of zware schuld.

O.M., P.V.B.A. Autobus Robbrecht, N.V. Aigle de Paris
b.p. t/ Miesse, Bockstael en N.V. Miesse.

Overwegende dat beklaagde Miesse, de burgerlijke verantwoordelijke partij N.V. Miesse, de burgerlijke partijen en het Openbaar Ministerie tijdig en op gelidige wijze in hoger beroep gekomen zijn;

Overwegende dat beklaagde Jules Miesse, welke niet verschijnt in persoon, zich door Meester Cruyt, pleitbezorger laat vertegenwoordigen, dat daartegen geen verzet opdaagt, noch vanwege het Openbaar Ministerie, noch vanwege de andere partijen, wijl het Hof, omwille van de bedenkelijke gezondheidstoestand van deze beklaagde (welke 82 jaar oud zijnde, naar luid een getuigschrift van zijn behandelende geneesheer niet meer in staat is een trede op te stappen en zich onmogelijk kan verplaatsen zonder begeleid te

zijn door 2 à 3 verplegers) van oordeel is dat zijne persoonlijke verschijning niet moet bevolen worden;

Overwegende dat zulks weliswaar in strijd is met het principe dat in zake misdrijven de verschijning der beklaagden in persoon de regel is, dat daarenboven art. 185 van het Wetboek van strafvordering van die regel slechts afwijkt in zake betreffende misdrijven die geen gevangenisstraf medebrengen en in dewelke de verschijning der beklaagden in persoon niet bevolen wordt; dat er nochtans dient opgemerkt dat de pleegvormen voorzien door bedoeld art. 185 niet of straffe van nietigheid voorgeschreven zijn, derwijze dat het Hof in dit uitzonderlijk geval, er mag in toestemmen dat Miesse Jules zich door een pleitbezorger laat vertegenwoordigen, wat voor gevolg heeft dat het arrest te zijnen opzichte insgelijks op tegenspraak gewezen wordt;

Op strafrechtelijk gebied :

Overwegende dat de feiten ten laste van beklaagde Bockstaal René gelegd, evenmin vóór het Hof als vóór de eerste rechter bewezen zijn; dat de burgerlijke partijen vergeefs opwerpen dat wijlen Edmond Miesse verklaart (stuk 42) dat hij, evenals betichten Jules Miesse en Bockstaal René, verantwoordelijk zijn voor de constructie van de as, oorzaak van het ongeval en dat Bockstaal zelf preciseert in zijn verklaring (stuk 47) dat de bijzonderheden van de constructie tussen de gebroeders Miesse en hem zelf werden gediscussieerd; dat die omstandigheden niet wegnemen dat, zoals de eerste rechter het terecht onderlijnt, beklaagde Bockstaal, in zijn hoedanigheid van tekenaar der N.V. Miesse slechts een rol van ondergeschikte vervulde onder de leiding van wijlen Edmond Miesse;

Overwegende dat, om gepaste redenen, die het Hof overneemt, de eerste rechter de feiten ten laste van Miesse Jules gelegd als bewezen heeft aangezien; dat het inderdaad niet te loochenen valt dat de constructiefouten welke aanleiding gaven tot het ongeval begaan werden op de uitsluitende aanduidingen, bevelen en directie van beklaagde en wijlen zijn zoon, derwijze dat hij thans alleen terecht staat voor dit gebrek aan vooruitzicht of voorzorg welke oorzaak was van de onvrijwillige letsels waarvan spraak; dat de door de eerste rechter toegepaste straf als rechtmatig voorkomt en dient bevestigd;

Op burgerlijk gebied :

Overwegende dat er dient aan herinnerd dat de autobus waarmede het ongeval zich voorgedaan heeft, door de P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» bij de N.V. «Miesse» aangekocht werd; dat de algemene verkoopsvoorwaarden sub litt. G bepalen : «Nos véhicules et moteurs neufs sont garantis pendant douze mois à, dater de la livraison en ce sens seulement que nous nous engageons à réparer ou remplacer gratuitement toutes les pièces reconnues défectueuses, s'il est prouvé que le défaut provient d'un vice de matière ou de construction. La garantie est formellement limitée à ce remplacement à l'exclusion de toutes indemnités quelconques auxquelles l'acheteur renonce expressément...»;

Overwegende dat beklaagde Miesse Jules en de burgerlijk verantwoordelijke partij «N.V. Miesse» voormelde bepaling inroepen en voorhouden dat ze ten overstaan der burgerlijke partijen alle schuld dekt;

Overwegende dat de burgerlijke partijen hiertegen opwerpen, dat het ter zake niet gaat, zoals aangenomen door de eerste rechter, over het bestaan tussen de N.V. «Miesse» en de burgerlijke partij P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» van zekere conventionele beperkingen van verantwoordelijkheid, maar om een geding door het Openbaar Ministerie ingespannen tegen beklaagden, dat de N.V. «Miesse» enkel in

zake geroepen wordt als burgerlijk verantwoordelijke partij voor de wanbedrijven door haar aangestelden gepleegd en geenszins als dragende een rechtstreekse verantwoordelijkheid «ex contractu»;

Overwegende dat de burgerlijke partijen eraan toevoegen dat, zelfs waren beklaagden mede-contractanten der burgerlijk verantwoordelijke partij, dan nog zou hun eis, welke gegrond is op de delictuele verantwoordelijkheid, gegrond zijn zonder dat beklaagden van het verkoopcontract zouden kunnen gewag maken daar de bestreden feiten niet in het contract werden voorzien; dat daarenboven partijen bij het sluiten der verkoopovereenkomst nooit de bedoeling hebben gehad de verkopers van de gevolgen van de grove constructiefouten op voorhand vrij te stellen;

Overwegende dat er dient opgemerkt dat de burgerlijke partij «L'Aigle de Paris» in haar besluiten genomen vóór het Hof, preciseert : «aangezien het niet betwist wordt door de betichten en de burgerlijk verantwoordelijke partij, dat de burgerlijke partij in haar hoedanigheid van verzekeraarster van de P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» in rechte optreedt van deze laatste voor alle door haar betaalde sommen aan de slachtoffers die lichamelijke of materiële schade opgelopen hebben...»;

Overwegende inderdaad dat de kwijtschriften voorgebracht door «L'Aigle de Paris» ondertekend werden door voormelde slachtoffers voor ontvangst der sommen welke hun toegekend werden in vergoeding der door hen opgelopen schade, dat die kwijtschriften bepalen dat deze burgerlijke partij die betalingen deed ter ontlasting van haar verzekerde, de burgerlijke partij P.V.B.A. «Autobus Robbrecht»;

Overwegende dat hieruit volgt dat de burgerlijke partij «L'Aigle de Paris», handelende zoals hierboven bepaald, slechts in de mate dat haar verzekerde de P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» gerechtigd is zulks te doen;

Overwegende dat er met de eerste rechter dient aangenomen dat de toepassingsfeer der verantwoordelijkheid «ex delicto» zich uitstrekt tot personen verbonden door een overeenkomst en dat artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek en volgende, toepasselijk zijn op de gevallen waar de schade verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst; dat gemelde wetsbeschikkingen niet van openbare orde zijnde, het de contractanten vrij staat, de delictuele verantwoordelijkheid te beperken, voor zoveel nochtans gezegde verantwoordelijkheid niet het gevolg is van bedrog of zware fout;

Overwegende dat de gronden van het recht tot herstel der schade veroorzaakt door het ongeval, in hoofde van de P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» ten opzichte van beklaagde Miesse Jules en de N.V. «Miesse», niet dezelfde zijn als die van de slachtoffers van het ongeval; dat de slachtoffers inderdaad, indien ze door «L'Aigle de Paris» niet waren vergoed geweest, tegen beklaagde Miesse en de burgerlijk verantwoordelijke partij N.V. «Miesse» een eis tot herstel der opgelopen schade hebben kunnen richten en gebeurlijk gerechtigd waren geweest voor te houden dat de verkoopvoorwaarden, waarvan hoger spraak, hun niet tegenstelbaar zijn; dat zulks niet het geval is voor de firma «Robbrecht» noch voor de «Aigle de Paris», zoals deze optreedt, daar de firma Robbrecht in het raam der verkoopovereenkomst formeel aangenomen heeft de verplichting tot waarborg der N.V. «Miesse» te zien beperken tot het vervangen der defecte stukken en dit bij uitsluiting van alle andere vergoedingen waaraan ze uitdrukkelijk verzaakte;

Overwegende dat de firma Robbrecht hierdoor, in tegenstrijd met wat ze thans beweert, op voorhand, in de mate zoals reeds bepaald, de N.V. «Miesse» vrij-

gesteld heeft van elk verhaal uit dien hoofde, inclusief dit gesteund op de verantwoordelijkheid «ex delicto», bij uitsluiting van wat het gevolg is van bedrog of zware fout;

Overwegende dat uit de vaststellingen en beschouwingen door de aangestelde deskundigen naar voren gebracht in hun verslag, evenals uit de behandeling der zaak vóór het Hof, het vaststaat dat de constructiefouten door beklaagde Jules Miesse begaan, niet als grove fouten gelijkgesteld met bedrog, kunnen aanzien worden;

Overwegende dat de eerste rechter insgelijks terecht doet opmerken dat het inzicht van de P.V.B.A. «Autobus Robbrecht» was, dat ze afzag van elke actie, ook deze gesteund op de verantwoordelijkheid «ex delicto» tegen de aangestelden en de organen van de mede-contractant, dat beklaagde Miesse, beheerder zijnde der N.V. «Miesse», haar orgaan is, derwijze dat de maatschappij verantwoordelijk is met hem en door hem en de verantwoordelijkheid jegens hem en haar ondeelbaar is, met het gevolg dat in casu het feit dat de firma Robbrecht geen verhaal heeft tegen de N.V. «Miesse» ook voor gevolg heeft dat zij noch «L'Aigle de Paris», gerechtigd zijn schadevergoeding te eisen van beklaagde Miesse en de burgerlijk verantwoordelijke N.V. «Miesse».

Om deze redenen,

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak,

Ontvangt de beroepen en erover beslissend, alle verdere of strijdige besluiten als ongegrond verwerpend,

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen.

NOOT: De door de N.V. Aigle de Paris ingestelde cassatie werd verworpen bij arrest dd. 13 december 1954.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 5 mei 1955.

Alleenrechtsprekend rechter: M. De Haes.

Referendaris: M. Van Caenegem.

Advocaten: Mrs Leclef en Wijffels.

Wissel. — Het aval is niet onderworpen aan de voorschriften van de artt. 1325 en 1326 B.W. — Handtekening van avalgever zonder aanwijzing van hem voor wie het aval is gegeven. — Nietigheid van de door de avalgever gewaarborgde verbintenis.

Het aval vertoont in tegenstelling met de gewone borgtocht altijd een handelskarakter en is derhalve niet onderworpen aan de voorschriften van de artikelen 1325 en 1326 B.W.

Ook volgens de nieuwe wisselwet van 10 augustus 1953 is het geen wezenlijk vereiste voor de geldigheid van het aval, dat de avalgever zijn handtekening doet voorafgaan door de naam van hem, voor wie het aval gegeven is; de eenvoudige handtekening van de avalgever op de voorzijde van de wissel is voldoende, wanneer genoegzaam duidelijk blijkt voor wie het aval is bedoeld.

De verbintenis van de avalgever is geldig, zelfs indien, wegens een andere oorzaak dan een vormgebrek, de door hem gewaarborgde verbintenis nietig is. (Artikel 32, lid 2, nieuwe wisselwet.)

N.V. Antwerpse Bank voor onderpand en disconto t/
Verdijck.

Aangezien uit de uitleggingen en verklaringen van partijen spruit en gedingvoerende partijen ten andere persoonlijk accoord gaan nopens de drie volgende punten, te weten:

1. dat verzoekster het financieel aan de genaamde Van Huffelen en Cie heeft toegestaan op enkele aangifte door deze laatste van zijn naam, het feit dat de familie ter stede goed is gekend en als waarborggever haar de naam van huidig gedaagde werd opgegeven.

2. dat, alhoewel in de financieringsakte in het bezit van verzoekster de redenen der financiering niet zijn gemeld — hetgeen vermoedelijk bij vergissing is geschied — de toekenning der 50.000 fr. wel is geschied met het oog op de aankoop van een volkswagen door Van Huffelen en Cie, zoals in de kopie der financieringsakte, in bezit van gedaagde, is gemeld;

3. dat én het financieringscontract én de wissels gelijktijdig opgemaakt en getekend zijn geworden d.i. op 9-11-53; hetgeen niet belet dat de datum der wissels naderhand is ingevuld geworden;

Aangezien het daarenboven uit de uitleggingen en verklaringen van verzoekster eveneens blijkt dat het haar in werkelijkheid niet bekend is of hetzij de genaamde Van Huffelen Walter persoonlijk, hetzij de N.V. Van Huffelen en Cie al dan niet gezegde Volkswagen heeft aangekocht, waarvan verzoekster, volgens de bewoordingen van de overeenkomst van 9-1-53, nochtans verklaarde de aankoop te financieren en de eigendom met bijhorigheden te behouden tot na volledige uitbetaling van de prijs;

Aangezien anderzijds en op grond van deze uitleggingen en op grond van de tekst dezer overeenkomst zelf, waarin huidige gedaagde in zijn hoedanigheid van borgsteller als mede-contractant mag beschouwd, in billijkheid mag aangenomen, tot bewijs van het tegenovergestelde, dat gedaagde zich in deze verhandeling juist heeft borg gesteld om reden dat hij volgens de voorwaarden der overeenkomst van 9-11-53 en op grond van de hem door de wet toegekende rechten de nodige zekerheid van verhaal bezat of minstens ernstig mocht geloven dit te bezitten, vermits verzoekster ter zekerheidstelling van haar rechten de eigendom der waar en bijhorigheden zou behouden tot na uiteindelijke betaling van de koopprijs en gedaagde, van het ogenblik dat hij de prijs zou voldoen, wist in de plaats te zullen treden van verzoekster met recht op eigendom van het aangekochte;

Aangezien op grond van de thans voorhanden zijnde uitleggingen door partijen verstrekt, gedaagde ten onnutte en ten onrechte de onontvankelijkheid, minstens de ongegrondheid der vordering voorhoudt op basis van het feit enerzijds dat de borgstelling van een handelsschuld van nature uit een burgerlijk karakter heeft en derhalve onderworpen is aan de voorschriften van artikelen 1325 en 1326 B.W.B. — hetgeen ter zake niet is geschied — tweedezijds dat in geval van toepasselijkheid van de oude wet op de wisselbrief, verzoekster eerder betrokkene had moeten dagen alvorens de avalist aan te spreken of minstens voorafgaandelijk de onvermogenheid van de betrokkene had moeten laten vaststellen en ingeval van toepasselijkheid van de nieuwe wetgeving op de wisselbrief de avaltekening had moeten laten voorafgaan van de naam voor wie aval betekend werd — hetgeen ter zake niet is geschied — en derderzijds dat de aval als nietig dient beschouwd, daar deze gegeven is geworden voor een betrokkene die in feite en in rechte niet meer bestond; dat inderdaad de wisselborgtocht of aval, in tegen-

stelling met de gewone borgtocht, altijd een handelskarakter vertoont en derhalve niet onderworpen is aan de voorschriften van artikelen 1325 en 1326 B.W.B.;

dat waar toegegeven wordt dat financieringscontract en wissels op dezelfde dag tot stand gekomen zijn of uitgeschreven werden, dient aangenomen dat zulks geschiedde op 9-11-53, d.i. een datum nagaandelijk het ontstaan en het in voege treden van de nieuwe wet op de wissel en orderbriefjes, n.l. de wet van 19-8-53, van toepassing sinds 15-9-53, zodat geen twijfel kan bestaan nopens het feit dat laatstgenoemde wet in casu dient in acht genomen (P. de Beus, in Rechtsk. Weekbl. d.d. 10-1-54, blz. 772 : « Thans heeft een nieuwe wetgeving het mecanisme van de wissel nogmaals volledig georganiseerd. De tot nu toe geldende wet van 20-5-871 op de wissel en het orderbriefje is opgeheven. De nieuwe wetgeving is van toepassing op al de wissels die worden uitgegeven na 15-9-1953. »);

dat het ten slotte geen essentiële vereiste is — ook niet volgens de nieuwe wetgeving — dat de aval om geldig te zijn, zijn handtekening moet laten voorafgaan van de naam van de persoon voor wie aval wordt getekend, in acht genomen dat de eenvoudige handtekening van de aval op de voorzijde van de wissel aangebracht volstaat, wanneer genoegzaam duidelijk blijkt voor wie aval is bedoeld geworden (zie zelfde studie, Rechtsk. Weekblad, d.d. 10-1-54, blz. 777), wijl ter zake geen twijfel kan bestaan nopens de bedoeling van de avalist, die zijn handtekening heeft geplaatst onder dit van de geavaliseerde en betrokkene, terwijl geen andere personen zijn tussengekomen en daarenboven gedaagde zelfs steeds verklaard heeft aval te hebben getekend voor de N.V. W. Van Huffelen en Cie, nog daar gelaten dat hij zijn avalverplichting gedurende geruime tijd is blijven uitvoeren;

Aangezien ook op grond van de verklaringen en uitleggingen van partijen op punt van de datum van het tot stand komen zo van het financieringscontract als van de wissels, heel de betwisting nopens het al dan niet bestaan der N.V. W. Van Huffelen en Cie, ophoudt te bestaan;

dat inderdaad waar, zoals boven gezegd, én gezegd financieringscontract én de wissels hun ontstaan vonden of uitgeschreven worden op 9-11-53, en waar partijen het eens zijn dat de opheffing der N.V. W. Van Huffelen en Cie slechts verscheen in het Staatsblad van 12-11-53, dient aangenomen dat gezegde maatschappij Van Huffelen en Cie ten overstaan van derden en hierin zijn begrepen de huidige gedingvoerende partijen op het ogenblik van het ontstaan van het financieringscontract en het uitschrijven der wissels nog rechtsgeldig bestond, zodat gedaagde dan ook niet kan opwerpen zich aval getekend te hebben voor een niet bestaande persoon;

Aangezien in die omstandigheden het geschil zich nog enkel en alleen herleidt tot het feit te weten enerzijds of gedaagde al dan niet door verzoekster bedrogen is geworden of minstens door haar in ernstige dwaling is gebracht geworden van aard om de overeenkomst zelf te vernietigen, en tweedezijds of in bevestigend geval gedaagde kan ontlast van de aangegane avalverbintenis, in acht genomen de zeer strenge voorschriften der wisselwet;

Aangezien ter oplossing van dit opgeworpen geschilpunt onderscheid dient gemaakt tussen het financieringscontract en het wissel-avalcontract, daar beide totaal van elkaar onafhankelijke contracten uitmaken;

Aangezien gedaagde het financieringscontract dienstdoende 9-11-53 heeft mede-ondertekend als borg — dat hij derhalve dezelfde verbintenis opgenomen hebbende als de contractant-schuldenaar W. Van Huffelen en Cie,

dient aangezien als mede-contractant in deze overeenkomst;

dat waar er blijkbaar elementen voorhanden zijn om aan te nemen dat hij bij het afsluiten dezer overeenkomst in dwaling is gebracht geworden hetzij door huidige verzoekster, hetzij door W. Van Huffelen en Cie, het hem vrijstaat de nietigheid dezer overeenkomst met eventuele vraag in schadevergoeding te benaastigen voor de bevoegde rechtsmacht daar, waar, en wanneer hij het zelf passend oordeelt (artikel 32 tertijs der wet van 10-8-53);

Aangezien, zelfs moest aangenomen dat gezegde overeenkomst zou nietig zijn uit hoofde van ernstige dwaling of welkdanig ander geldende oorzaak ook, gedaagde evenwel ten onrechte meent ontlast te kunnen worden van de betaling van de door hem geavaliseerde wissels;

dat inderdaad artikel 32, par. 2, der nieuwe wisselwet d.d. 10-8-53 formeel, uitdrukkelijk en voor geen interpretatie vatbaar is, waar wordt bepaald hetgeen volgt : « L'engagement du donneur d'aval est valable, alors même que l'obligation qu'il a garantie serait nulle pour toute cause autre qu'un vice de forme »;

Aangezien verzoekster ten onrechte de rechtbank verzoekt haar akte te geven van het feit dat ze het geding schat op meer dan 50.000 fr. om te voldoen aan de bevoegdheid en aanleg;

dat inderdaad de vraag in betaling van vaste bedragen bepaald wordt door de gevorderde bedragen zelf, zij in casu 6.102 fr. (zie dispositief der dagvaarding d.d. 5-3-55);

dat, nog aangenomen dat gezegd bedrag tijdens de loop van het geding zou vermeerderd geworden zijn — hetgeen niet is gebeurd, want ook de vermoedelijke tussentijds vervallen wissels zijn niet voorgebracht of formeel gevorderd, in tegenstelling met het in de dagvaarding gestelde voorbehoud — het maximale bedrag volgens de bewoordingen van het financieringscontract en de toegevingen in de dagvaarding amper de 17.000 fr. kan bereiken, in acht genomen dat gedaagde zich enkel verbonden had tot betaling van achttien wissels van 3.220 fr. of 57.960 fr., verzoekster in eigen dagvaarding toegeeft dat er 13 betaald werden of 41.860 fr.; zodat nog hoogstens kon overblijven 16.100 fr. + protestkosten;

dat waar in geen geval het bedrag der beroepbaarheid bereikt is of kan bereikt worden, er geen redenen voorhanden zijn verzoekster zulks toe te kennen;

BOEKBESPREKING

ROGER PINTO : La liberté d'opinion et d'information.

Contrôle juridictionnel et contrôle administratif.

— Parijs, Ed. Domat Montchrestien, 1955, 279 blz.

Prof. Roger Pinto der Universiteit te Rijsel, heeft de laatste jaren bijzonder de aandacht op zich getrokken door de publicatie van de door hem gegeven cursus in het staatsrecht « *Eléments du droit constitutionnel* » die, al is de omvang het werk betrekkelijk beperkt, op voortreffelijke wijze de staatsrechtwetenschap in verband brengt met de onontbeerlijke gegevens op het gebied van wijsbegeerte, sociologie en politiek die noodzakelijk zijn om de staatsrechtelijke orde werkelijk te begrijpen. Dit boek kende in 1952 een nieuwe uitgave die uitvoerig was bijgewerkt en die een schat vormt van wetenswaardigheden, niet enkel betreffende tekst en geest van het Franse staatsrecht, doch ook op het gebied van het vergelijkend staatsrecht.

Thans is er van de hand van Prof. Pinto een lijvig boek verschenen, gewijd aan één van de grondrechten, namelijk de vrijheid van mening en van voorlichting. Laten wij er onmiddellijk op wijzen dat het werk op een heel hoog peil staat, dat het overvloedig gedocumenteerd is, ook betreffende de meest recente publicaties op het behandelde gebied, en dat de auteur zijn sociologische beschouwingswijze zoals deze tot uiting is gekomen in zijn « *Eléments du droit constitutionnel* » volkomen getrouw is gebleven.

De opvatting van het boek is uiterst origineel. In het voorwoord verwittigt de schrijver zijn lezers dat zijn werk de « persvrijheid » tot voorwerp heeft. Persvrijheid kan echter niet meer opgevat worden in de traditionele zin die zich beperkt tot wat gepubliceerd wordt door middel van de drukpers. Door « pers » verstaat de auteur slechts één middel tot mededeling van meningen en inlichtingen, onder vele andere middelen zoals de bioscoop, radio-omroep en televisie. Het werk zal zich dan ook niet beperken, zoals dit bij dergelijk onderwerp gebruikelijk was, tot de vrijheid van uitgevers en schrijvers. « *Nous verrons que la liberté du lecteur, de l'auditeur et du spectateur doit être également garantie par la presse et contre la presse.* » Vandaar de brede alomvattende titel van het boek: « *Vrijheid van mening en van voorlichting* ». Toch heeft de auteur zich ook moeten beperken. Hij handelt niet over de briefwisseling, de publieke of private redevoering noch over het boek en hij legt er zich enkel op toe het statuut te bepalen van de uitdrukkingsmiddelen « *qui constituent des moyens de communication de masse* ». Het is een passionant onderwerp en de lectuur van het boek is uitermate spannend wegens de zeer persoonlijke opvatting van de schrijver en het overvloedig bewijsmateriaal gekozen in de meest brede kring.

Naast de klassieke opvatting der vrijheid van de drukpers in de werken der liberale school, gaat de schrijver de inhoud na van de technische gegevens die de mogelijkheden tot het verspreiden van meningen tot in het oneindige hebben vermenigvuldigd. Van essentieel belang acht hij ook de economische factoren der ondernemingen die meer en meer vergroeid zijn tot trustondernemingen. De schrijver bestudeert de economische toestand van de pers in de Verenigde Staten, in Groot-Brittannië en in Frankrijk zowel op gebied van de dagbladpers als van de film en de radio; het zijn zakelijke en uiterst gedocumenteerde uiteenzettingen die klaar doen zien in de problemen der tegenwoordige « persvrijheid ». Welk is nu de sociale rol van de pers? Deze is van verschillende aard: verstrooiing, voorlichting, opvoeding, vrije mededeling der meningen. De slotsom van het eerste deel van het werk is dat de klassieke opvatting der persvrijheid — de bevestiging der vrijheid van uitdrukking tegenover de staatsmacht — in de onmogelijkheid verkeert de vrije verspreiding der meningen te waarborgen en dat zij noch de persoonlijke noch de sociale doeleinden van deze vrijheid heeft kunnen verwezenlijken: « *L'appareil technico-économique de la presse écrase l'individu. Sa préoccupation sociale essentielle n'est pas la recherche de la vérité par la diffusion des faits et des idées.* »

De beschikking over de middelen tot uitdrukking van meningen is voorbehouden aan financiële groepen die over reusachtige kapitalen beschikken. Het perswezen voldoet niet volgens het oordeel der meest bevoegde personen van deze tijd aan de sociale behoeften en vele ontwerpen tot wijziging van de structuur van het perswezen werden uitgewerkt. « *La liberté a créé la presse et la presse est devenue maîtresse de la*

liberté ». De nieuwe noodzakelijkheid bestaat thans in het bevestigen der vrijheid tegenover de pers.

Al wat in deze zin tot nog toe gedaan werd, wordt dan door de auteur onderzocht onder twee grote hoofdingen: de gerechtelijke controle en de administratieve controle.

In het eerste luik tracht de auteur nauwkeurig de lijn te trekken van wat beschouwd kan worden als meningsdelicten, waarbij hij het delicaat probleem behandelt van de verspreiding der subversieve meningen. Achtereenvolgens worden dan in hetzelfde verband onderzocht de aanstelling van de militairen tot ongehoorzaamheid, het aanzetten tot het plegen van misdaden of wanbedrijven, de schending van de eerbied voor goede zeden en moraliteit, de beledigingen en de smaad. Het zijn zovele uiteenzettingen in verband met het speciale strafrecht en de schrijver verweeft op meesterlijke wijze de strafrechtelijke met de publiekrechtelijke principes.

Verder worden in zijn boek onderzocht de grenzen van de vrijheid van voorlichting in verband met de valse berichten, de verboden mededelingen zowel betreffende gerechtelijke debatten als aangaande de geheimen der landsverdediging. Het probleem van de beugeling van de laster wordt daarna onderzocht.

Een bijzonder hoofdstuk wordt gewijd aan het recht van antwoord volgens het Frans positief recht en logischerwijze wordt de eerste titel van het werk besloten met een studie over de modaliteiten der publieke actie strekkende tot bescherming der vrijheid tegenover de pers.

Het tweede grote luik van het boek heeft betrekking op de administratieve controle. In hoeverre gaat het politietoezicht in persaangelegenheden? In hoeverre zijn verbodsbepalingen en beslagleggingen door speciale wetten toegelaten? Wat blijft er nog over van de censuur, zo b.v. in zake film en in oorlogstijd? Welke maatregelen kan de administratieve controle nemen ter bescherming van de jeugd?

Eindelijk behandelt de auteur nog de vrijheid van meningsuitdrukking in de publieke diensten.

Deze opsomming alleen toont aan welke rijke stof door de auteur in zijn boek is bewerkt geworden en op welke originele wijze het werk is opgevat. Het dient vooral onderlijnd te worden dat de auteur zich niet beperkt tot de toestand, zoals hij zich in Frankrijk voordoet, doch dat hij voortdurend de oplossingen, welke in zijn land tot stand zijn gekomen, vergelijkt met deze welke bestaan in Groot-Brittannië en in de Verenigde Staten. Hij toont zich schitterend op de hoogte van al wat in bedoelde landen werd verwezenlijkt in verband met de behandelde vraagstukken en zo is het boek uitgegroeid tot een merkwaardige studie van vergelijkend staatsrecht betreffende de vrijheid van mening en van voorlichting, waarbij ook de allerjongste gegevens, die nog dagelijks de publieke aandacht gaande maken, door middel van overvloedig bewijsmateriaal worden toegelicht en met scherp juridisch en sociaal inzicht worden besproken.

René Victor

L. de BRAY et J. TUERLINCKX - Social Casework, - (Conceptions actuelles du Service social) 1955, Bruxelles, Edit. C.O.M.E.T.S. (Ministère de la Justice) Impr. Pénitentiaire, Nivelles (371 p. - 100 frs.)

Dit boek wordt ondertekend door twee ervaringsvolle ambtenaressen, die sinds jaren de hand aan de ploeg hebben geslagen en waarvan de vroegere publicaties overtuigend hebben bewezen hoe zij diepgaand

criminologisch inzicht met doelmatig practisch optreden weten te paren.

Theoretische studie en concreet verwezenlijken t.z.v. penitentiare sociale dienst, gaven aan Mevr. de Bray een welverdiende reputatie die zich ver over onze grenzen uitstrekt. En Mej. Tuerlinckx werd, na merkwaardige stukken, o.m. over moord uit hartstocht en over «probatie», tot inspectrice van onze ministeriële diensten voor Kinderbescherming benoemd.

Beide voortreffelijke ambtenaressen belichten thans de huidige oriëntatie van de sociale dienst, van een optreden dat van een louter liefdadigheidsactiviteit is uitgroeit tot een *social minded* wetenschappelijk iets, waarbij wordt gestreefd naar de herinschakeling in de samenleving van diegenen waarvan de inadaptatie een overheidsingrijpen noodzakelijk had gemaakt.

De oorsprong van het *casework* wordt door Mej. Tuerlinckx beschreven, alsmede het juist begrip en de grondslagen van zulk optreden dat kan worden gedefinieerd als «iemand helpen zich zelf te behelpen».

Dan wordt het merkwaardig door Mevr. de Bray uitgelegd hoe in *casework* dient te worden onderwezen, welke hoedanigheden hiertoe nodig zijn, welke technieken moeten worden aangeleerd en hoe het onderwijs thans in Europa wordt verwezenlijkt. Dezelfde auteur geeft dan blijk van haar grote ervaring in de voorstelling van een onderwijsprogram en van de veelzijdige wijze waarbij het aangeleerde kan worden uitgebreid en verrijkt.

Nadien bespreekt Mej. Tuerlinckx breedvoerig de *supervision*, de wijze waarbij de *social worker* practisch tot zijn taak dient te worden ingeleid, het concreet onderwijs dat naar aanleiding van de dagelijkse taak meer wordt «beleefd» dan ontvangen, het concreet initiëren waarbij wetenschap met realiteit wordt ingewerkt, het concreet opwekken tot de voor doeltreffend contact met de «cliënt» onontbeerlijke «sympathie» en humaniserende fijngevoeligheid.

En eindelijk bespreekt Mevr. de Bray vijf werkelijke gevallen, waar bijzondere psychologische of socio-economische vraagstukken moesten worden opgelost.

Wie met delinquenten te doen krijgt, om het even op welk ogenblik van het onderzoek, de berechting of de strafuitvoering, vindt in *Social Casework* schatrijke gegevens en overtuigende aanduidingen voor een juist inzicht in zijn taak. S. V.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE TE ANTWERPEN

Plechtige Openingszitting

Op Zaterdag, 8 dezer, had in de Assisenzaal van het Gerechtshof de traditionele plechtige openingszitting plaats van de Vlaamse Conferentie der Balie.

Talrijke hoogwaardigheidsbekleders en magistraten hadden er aan gehouden deze plichtigheid bij te wonen. Vermelden wij in de eerste plaats, de heer A. Lilar, Minister van Justitie; verder de heren Suetens, Eerste Voorzitter van de Raad van State; Marcoux, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel; Van Laethem, Voorzitter in het Hof van Beroep te Brussel en tevens Voorzitter van het Krijgshof; alsmede talrijke magistraten bij het Hof van Beroep, waaronder de heren Schilling, Paës, Beeckmans de Westmeerbeek, Liard en meerdere leden van het parket-generaal. Verder ook nog de heer Van Hal, Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, en de heer

Sabbe, Procureur des Konings; de heer Goris, Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel; de heer De Bie, Krijgsauditeur te Antwerpen, meerdere heren Vrederechters. Ook Generaal Bouhon, bevelhebber der tweede militaire omschrijving, had er aan gehouden de zitting bij te wonen.

De Balie van 's-Gravenhage was vertegenwoordigd door Mr Wyckerheld Bisdorff, deken van de Orde der Advocaten, vergezeld van Mr Ter Kuyl, Voorzitter van de Jonge Balie te 's-Gravenhage. De heer Stafhouder der Balie van Parijs had zich doen vertegenwoordigen door Mr François-Martin, lid van de Raad der Orde, vergezeld van twee secretarissen van de Conférence du Stage.

Verder waren nog een hele reeks vertegenwoordigers aanwezig van de conferenties en pleitgenootschappen uit het land.

Mr Albert De Bièvre, voorzitter van de Vlaamse Conferentie, wist uitstekende woorden te vinden om de hoogwaardigheidsbekleders en magistraten te danken voor hun aanwezigheid. Hij richtte zich tot de jongere advocaten, die pas aan de balie waren gekomen, en wees hen op hun plicht de ontvoogding van het Vlaamse volk tot een goed einde te brengen door onverpoosd te streven naar hogere vormen van beschaving en culturele verfijning. Hij stelde daarna Mr Jozef Heinz, die de openingsrede zou uitspreken, aan de vergadering voor.

Mr Jozef Heinz had als onderwerp gekozen «De Advocaat». Het was voorzeker een moeilijk onderwerp, daar het niet gemakkelijk was hierbij het gevaar der gemeenplaatsen te vermijden. Mr Heinz is er nochtans uitstekend in geslaagd deze klip te omzeilen. Op zeer persoonlijke wijze hield hij een rede gekruid met luimige zinnen, die dan weer afwisselenden met diepe en treffende opmerkingen en die gedurende anderhalf uur onafgebroken het talrijke publiek in spanning hield.

Spreker had zijn rede in twee delen gesplitst. In het eerste gedeelte bracht hij naar voor welk beeld de karikatuur door de eeuwen heen van de advocaat had opgehangen, beeld van een schraapzuchtig wezen, tuk op eindeloos en onnuttig gepraat. Daartegenover stelde hij in het tweede deel de werkelijkheid omtrent het ware wezen van de advocatuur en zonder ooit de schalksheid uit het oog te verliezen, wist hij diep te doen aanvoelen wat al schatten van ethische waarde in de uitoefening van het beroep van advocaat liggen opgesloten. Een lofzang op de vrijheid en de onafhankelijkheid, die de essentiële kenmerken zijn van de advocatuur, besloot deze merkwaardige spreekbeurt, die uitbundig en langdurig door het dankbaar publiek werd toegejuicht.

Het was voorzeker een van de zeer voortreffelijke openingsredevoeringen in de reeks van degene die wij reeds in de Vlaamse Conferentie te horen kregen, welke daarbij gekenmerkt was door haar grote originaliteit.

Misschien was voorzeker het gedeelte der spreekbeurt gewijd aan de karikatuur van de advocaat iets te uitvoerig, misschien ware het ook verkieslijker geweest het tamelijk gezocht avontuur van Gisèle Tournier, de heldin uit het boek van Vigo, niet te kiezen als een van de leitmotieven van het tweede gedeelte der rede, waarin de spreker zulke voortreffelijke bewoordingen wist te vinden om het ware wezen van de advocaat te beschrijven, en misschien ware het ook beter geweest, om het wezen van advocatuur te doorgronden, zich niet te beperken tot de strafzaken, namelijk de sensationele assisenzaken, doch ook de aandacht te vorderen voor de zo belangrijke rol van de advocaat

in burgerlijke zaken. Dit alles doet niets af aan de grote waarde van de prachtige rede, welke door Meester Heinz werd uitgesproken en die onze lezers in het tegenwoordig nummer van het Rechtskundig Weekblad met groot genoegen zullen herlezen.

Toen kwam, naar traditionele geplogenheid, de heer Stafhouder der Antwerpse Balie, Mr Herman Van der Donckt, aan het woord, die eerst de lof uitsprak van de advocaten, die in het verlopen jaar aan de Antwerpse Balie waren ontvallen. Hij deed het op aangrijpende wijze en wist zijn toehoorders diep te ontroeren, terwijl zijn antwoord op de rede van Mr Heinz in een heerlijke taal, de hoedanigheden ervan deed uitschijnen, waarna hij de jongere advocaten opriep om zich volledig te wijden aan het hoger ideaal dat de advocatuur eigen is.

De Vlaamse Conferentie had dit jaar te Antwerpen een schitterende openingszitting.

Het traditioneel banket had 's avonds plaats en in een uiterst gezellige atmosfeer werd er getoast door de voorzitter, de Stafhouder en meerdere van de vreemde afgevaardigden. Zoals gewoonlijk was ook dit jaar weder de tafelspeech van Mr Wyckerheld Bisdom, deken van de Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, die op zo enige wijze de kunst van de toast kent, een ware triomf. Tot grote teleurstelling van al de aanwezigen kondigde Mr Wyckerheld Bisdom aan dat hij volgend jaar geen deken meer zou zijn van de Haagse Balie en dus niet meer in die hoedanigheid de feestelijkheden der Conferentie zou kunnen bijwonen.

Deze grote advocaat en zo uiterst sympathieke confrater, die de laatste jaren zo trouw op onze openingszittingen aanwezig was en die zo overvloedig blijk heeft gegeven van zijn confraternele vriendschap voor de Belgische Balie, zullen wij in de toekomst node in ons midden missen. Zijn fijn en geestig woord was steeds een van de hoogtepunten van onze vergaderingen en het is met dankbare sympathie dat onze confraters steeds aan zijn aanwezigheid in ons midden zullen terugdenken, in de stellige hoop dat na het verstrijken van zijn functie als deken der Orde van Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden, wij zo gelukkig zullen zijn hem toch nog meerdere malen in ons midden te mogen begroeten.

BALIE TE BRUSSEL

De heer Stafhouder der Balie te Brussel heeft al valvas het hiernavolgend bericht uitgehangen :

* * *

« De Raad der Orde heeft, in zitting van 27 september 1955, beslist dat een advocaat, aan wie de toelating werd verleend in rechte te vervolgen tot betaling van zijn ereloon, voortaan de vervolging zal mogen voortzetten, indien het nodig blijkt en mits de toestemming van het Hoofd der Orde, tot de volledige uitvoering van de verleende toelating. »

De Stafhouder van de Orde.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TAALKUNDIGE KRONIJK

Na het interview met de heer Dalschot over het « *Opstelwoordenboek* », geven we voortaan uittreksels uit het genoemde werk.

Wij zetten onze lezers aan deze alphabetische vervolgstukken zorgvuldig te bewaren, daar zij een geheel zullen vormen.

Bij gelegenheid kunnen zij uit deze woordenlijst putten, wat hun veel tijdrovende opzoekingen zal besparen.

Gegronde op- en aanmerkingen en allerhande aanvullen materiaal zijn steeds welkom.

A. B.

* * *

Aanbesteden : (besteedde aan, aanbesteed). Locare opus faciendum; donner, traiter à forfait; im Wege der Submission vergeben; to adjuge.

De herstelling van een gebouw —. De levering — van... — met gesloten briefjes...

Aanbesteden : (aanbestedend persoon of bestuur) Ww. Aanvaardt, bevindt, keurt goed, schouwt af. Ss. Privé—.

— van bouwwerk = bouwheer.

Aanbesteding : (daad van -, het aanbestede werk).

Ep. : Administratieve, algemene, ambtelijke, beperkte, gedeeltelijke, grote, gemeentelijke, grote, mooie, onderhandse, openbare, partiele, provinciale, publieke, voorafgaande, vormelijke, wettelijke...

Ww. Aanhouden, aankondigen, gunnen, hernieuwen, herhalen, houden, inhouden, openen, splitsen, toewijzen, uitschrijven, weigeren...

De — is af, is klaar... zal plaats hebben op...

Met vzts. : Bij afslag, bij inschrijving, bij opbod, bij of zonder oproep tot mededinging, met beperkte of ruime publiciteit, tegen tarief...

Ss. : Rijks—, woningbouw—.

AanbestedingS-contract, —formaliteit, —geschild, —kosten, —ontwerp, —overeenkomst, —penningen, —raad, —stelsel, —voorwaarden.

Aanbesterven : (bestierf aan, is aanbestorven). Iems eigendom worden door het sterven van een ander. Dat huis is hem van zijn oom aanbestorven. Af te keuren voor zaken, die door het afsterven niet in een anders bezit kunnen overgaan.

Aanbieden : (bood aan, heeft aangeboden).

Een accoord, een partij, een telegram —.

Aan het loket (niet winket), ter acceptatie, ter betaling —.

Zich bij iemand *aanmelden* (niet aanbieden). De gelegenheid biedt zich aan...

Aanbieding :

—en doen. Kantoor van — (bureau d'origine, d'expéditeur).

Aanbod : teg.: Vraag. Offre, Angebot, offer, supply.

Ep. : Aannemelijk, aanvaardbaar, afnemend, algemeen, bevestigd, buitenlands, dom, doortrapt, dringend, edelmoedig, enig, gevaarlijk, geheim, gemeen, gering, gewaagd, goed, hartelijk, herhaald, inlands, kleingeestig, mondeling, nieuw, onbegrijpelijk, onbezonnen, onderhands, onbaatzuchtig, onpartijdig, overstelpend, prachtig, ruim, schriftelijk, slecht, spontaan, toenemend, verbindend, verderfelijk, verleidelijk, verlokkelijk, vernederend, verrassend, voordelig, vormelijk, vriendelijk, wederkerig, welgemeend, welwillend, zonderling.

Een — lokt aan, verleidt, wekt belangstelling...
 Een — aannemen, aanvaarden, afslaan, afwijzen, in beraad houden, bevestigen, doordrijven, intrekken, herhalen, krijgen, veralgmenen, verheimelijken, vernietigen, verwerpen, weigeren.
 Vv. Het — doen o m... Met een — weerkomen... — van gerede betaling.
 Ss. Ambtenaars—, arbeids—, bewijs—, bijstands—, conversie—, dienst—, geld—, gelegenheids—, honorarium—, kapitaal—, over—, tegen—, vredes—...

Aandeel : (Participation, Teilnahme, Share).

Ep. : Aanzienlijk, afgeschreven, belangrijk, beleend, bepaald, binnenlands, buitenlands, bewust, commercieel, cumulatief preferent, dadelijk, erfelijk, evenredig, gedeeld, geërfd, geëvenredigd, geheim, geldelijk, gelijk, gering, gewichtig, gewoon, gezamenlijk, groot, industrieel, ingehouden, ingekocht, ingewisseld, karig, levendig, los, maatschappelijk, natuurlijk, nieuw, onbepaald, onbewust, ongerechtigd, ongeëvenredigd, ongelijk, onrechtvaardig, onverdeeld, oorspronkelijk, oud, persoonlijk, plichtmatig, politiek, preferent, rechtmatig, rechtvaardig, ruim, slapend, slordig, sociaal, speculatief, toegewezen, tijdelijk, uitgelost, uitbetaald, vals, vastgesteld, verdiend, verdonkerd, verduisterd, verdeeld, verhandeld, verkocht, verkregen, verloren, vernieuwd, vernietigd, verouderd, verpand, verschuldigd, verruild, volgestort, voorlopig, voorwaardelijk, vrij, werkdadig, werkzaam, wettelijk, wettig, winstdelend, winstgevend, zedelijk...

Ww. : Afschrijven, afstaan, bekomen, belenen, bepalen, bezitten, erven, delen, geven, inhouden, kopen, inwisselen, lossen, nemen, overdoen, overdragen, rechtvaardigen, schenken, terugvorderen, toewijzen, uitbetalen, uitgeven, uitloten, uitwisselen, vaststellen, verdelen, verdienen, verhandelen, verkopen, verkrijgen, verliezen, vernieuwen, vernietigen, verpanden, verschulden, verruilen, volstorten, vervalsen, verdonkeren, verheimelijken, wegschenken...

Aandelen staan beneden, boven, onder, op pari.

Vz. : Aan toonder, in de winst, op naam. Naar ieders aandeel... Iem. a. aan iets laten nemen of vergunnen te nemen.

— IN iets, — AAN iets : IN veronderstelt het zich bevinden binnen de grenzen van iets. AAN veronderstelt het gehecht zijn aan iets, waar men noodwendig buiten is.

Vb. : — IN een bestuur, handelszaak of vennootschap. — AAN huizen, landerijen (voor gemeenschappelijke rekening).

Ss. : Aandeelbedrag, bewijs, handel, hebber, houder, nemer...

AandeelSberekening, verhouding...

Aandelenbelegging, bezit, emissie, kapitaal, koers, markt, meerderheid, notering, omzet, pakket, uitgifte...

Automobiël—, bank—, belasting—, blanco—, bonus—, diamant—, goudmijn—, interim—, kali—, kapitaal—, koper—, kunstzijde—, land—, leeuwen—, loods—, luchtvaart—, mijn—, mijnbouw—, olie—, onder—, petroleum—, rubber—, scheepvaart—, spoorweg—, staal—, steenkool—, stikstof—, suiker—, thee—, toonder—,

verlies—, vliegtuig—, vracht—, warenhuis—, winst—, zilver—...

BedrijfSaandeel, electriciteits—, oprichters—, prioriteits—, scheeps—, tabaks—...

Ook bank—, mijn—, spoorwegactie...

Aandeel en aandeelbewijs. Nieuwe aandelen vergroten het kapitaal. Nieuwe aandeelbewijzen worden uitgegeven om de oude onbruikbare te vervangen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht, n° 4, juli 1955 :

Dr J. R. Stellinga : Waarborgen voor goede wetgeving, bestuur, politie en rechtspraak in het Nederlandse Staatsbestel. — Lic. M. De Wijngaert: De feitencontrole door de Belgische en Franse Raad van State.

Tijdschrift voor Notarissen, n° 2-8, juli-augustus 1955 :

J. Van Houtte : Fiscale commissies en comités van advies. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad, afl. 34, 8 oktober 1955 :

Prof. Mr J. M. van Bemmelen : Justitiële documentatie en gedragsverklaring. — Prof. Mr Dr G. van den Bergh : De Engelse verkiezingen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4415, 8 oktober 1955 :

Mr J. Rombach Jr. : Inbreng tenzij de erflater daarvan heeft vrijgesteld, en inbreng omdat de erflater die gelast heeft, in het ontwerp-Meijers (II, slot). — Y. D. C. van Duyn : Fiscale Notities.

Journal des Tribunaux, n° 4077, 9 octobre 1955 :

Jacque Matthys : La fraude à la loi. — Jurisprudence.

Répertoire fiscal, n° 8-9, août-septembre 1955 :

Me Jean de Longueville : Rapport général au XIe Congrès International de Droit fiscal. — M. Maurice Donnay : Rapport au IXe Congrès International de Droit fiscal. — Me Paul Sibille : Rapport belge au IXe Congrès International de Droit fiscal.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, n° 7, juillet-août-septembre 1955 :

Jurisprudence.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het Rechtskundig "Weekblad"